

Novetats de l'Ortografia catalana de l'Institut d'Estudis Catalans

Resum elaborat per Josep M. Mestres i Laia Campamà
Servei de Correcció Lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans
(31 gener 2017, amb esmenes introduïdes durant la publicació de l'obra)

1. La grafia dels mots derivats per prefixació

- 1.1. Els mots prefixats aglutinats en general
- 1.2. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *r*
- 1.3. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de vocal
- 1.4. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de consonant
- 1.5. Els mots prefixats que porten guionet

2. La grafia dels mots compostos

- 2.1. Els mots compostos aglutinats en general
- 2.2. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per *r*
- 2.3. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de vocal
- 2.4. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de consonant
- 2.5. Expressions catalanes lexicalitzades aglutinades
- 2.6. Expressions aglutinades que són manlleus
- 2.7. Els mots compostos que porten guionet

3. La grafia de les locucions i dels sintagmes lliures

- 3.1. Les locucions i els sintagmes lliures catalans
- 3.2. Les locucions i els sintagmes lliures que són manlleus

4. Canvis en l'ús de l'accentuació

- 4.1. Els accents diacrítics
- 4.2. L'accentuació de la *u* tònica precedida d'una *g* que no forma diftong amb la vocal següent
- 4.3. L'accentuació de les formes baleàriques de la primera persona del singular del present d'indicatiu
- 4.4. L'accentuació de la *e* tònica amb accent agut en formes valencianes

5. L'ús de la dièresi

- 5.1. Regles de l'ús de la dièresi
- 5.2. Excepcions a les regles de l'ús de la dièresi

6. L'ús de l'apòstrof

- 6.1. Regles d'apostrofació
- 6.2. L'apostrofació davant de les abreviacions
- 6.3. Excepcions a les regles d'apostrofació

7. Les contraccions

- 7.1. Regles de formació de les contraccions
- 7.2. Excepcions a les regles de formació de les contraccions

8. Canvis ortogràfics varis en el DIEC2

- 8.1. Canvis ortogràfics en expressions llatines i altres manlleus del DIEC2
- 8.2. Nous mots no inclosos en el DIEC2

9. Índex de mots modificats segons la nova Ortografia o que no figuren en el DIEC2

10. Casos per a comentar

Aquest document recull les principals novetats de la nova *Ortografia catalana* (OIEC), que el Ple de l'Institut d'Estudis Catalans va aprovar en sessió plenària el 24 d'octubre de 2016 i que es publicarà en la versió definitiva durant el primer semestre de l'any 2017.

Oficialment, la nova *Ortografia catalana*, que de moment es pot consultar en línia a <http://www.iec.cat/activitats/documents/ortografia.pdf>, va entrar en vigor el 23 de novembre de 2016, el mateix dia que la nova *Gramàtica de la llengua catalana* arribava a les llibreries. La Secció Filològica de l'IEC ha establert un període màxim de quatre anys per a la implantació total de la noves *Ortografia* i *Gramàtica*, en tots els àmbits en què la llengua és una eina essencial: l'ensenyament, l'Administració, els mitjans de comunicació, l'empresa privada, etcètera.

Els materials que s'han utilitzat per a confegir aquest document han estat, en primer lloc, el text mateix de l'*Ortografia catalana*; en segon lloc, diverses fitxes divulgatives sobre les novetats ortogràfiques que han estat validades per l'Oficina d'Assessorament Lingüístic de la Secció Filològica; i, en darrer lloc, les llistes de mots o expressions que es modificaran en la versió electrònica del *Diccionari de la llengua catalana*, les quals es van facilitar en la presentació oficial de l'*Ortografia* i la *Gramàtica* del dia 3 de novembre de 2016, a la seu de l'IEC. Les indicacions entre claudàtors i la disposició dels materials són dels autors del resum.

Els canvis més significatius de l'*Ortografia catalana* figuren ressaltats amb fons de color groc o gris (si el text s'ha imprès en blanc i negre) en el desenvolupament dels punts que segueixen.

1. La grafia dels mots derivats per prefixació

1.1. Els mots prefixats aglutinats en general (OIEC, § 4.3.1.1)

REGLA GENERAL DELS MOTS DERIVATS PER PREFIXACIÓ: Els mots construïts amb prefixos s'escriuen, en general, aglutinats; és a dir, sense guionet entre el prefix i el radical. Per exemple: *arximilionari*, *asimètric*, *bescanvi*, *bicameral*, *coexistir*, *desacostumar*, *hemicicle*, *interdisciplinari*, *macroconcert*, *monocèfal*, *precrisià*, *procreació*, *pseudoderivat*, *refer*, *sobreprotector*, *ultraconservador* [cf. el § 1.5]. Igualment, quan un radical va precedit de dos o més prefixos: *exeurodiputat*, *exvicepresident*.

[La normativa anterior no deia res sobre aquest punt.]

1.2. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *r* (OIEC, § 2.4.2)

1.2.1. REGLA GENERAL DELS MOTS PREFIXATS AGLUTINATS AMB EL SEGON FORMANT COMENÇAT PER *R*: En els derivats amb prefix de mots que comencen amb *r-*, aquesta erra no es dobla encara que representi un so de erra vibrant entre vocals: *antiràbic*, *Contrareforma*, *extraradi*, *infraroig*, *monorail*, *polirítmia*, *prerafaelita*, *preregnant*, *preromà*, *prorús*, *vicerector* [cf. el § 1.5.3 i el § 1.5.5].

1.2.2. En canvi, doblen la erra (*rr*) els mots formats per prefixació següents, alguns casos dels quals signifiquen una regularització de la grafia per a evitar la pronunciació amb erra simple (*r*):

a) Els mots començats pels prefixos *a-* (que significa 'no' o 'sense', o bé que funciona com un verbalitzador —és a dir, que forma verbs—), *cor-* (variant de *con-*) i *ir-* (variant de *in-*). Per exemple: *arreflèxia*, *arrítmia*; *arranar*, *arrasar*; *correferent*, *corregnar*, *correligionari*, *corresponsable*; *irrebatible*, *irreconciliable* (OIEC, § 2.4.2a).

b) El mot *erradicar* i derivats: *erradicació*, *erradicatiu*, format amb un prefix històric *e-*, variant de *ex-* (notem, però, *erosió*, *erupció*, *erumpent*) (OIEC, § 2.4.2b).

c) Alguns mots prefixats ja formats en llatí com *birrem*, *corregir*, *prerrogativa*, *prorrata*, *prorrompre*, *virrei* (OIEC, § 2.4.2c i § 4.3.c).

d) Formes que deriven de locucions com ara *arreveure*, *anorrear* [= § 2.5.1] (OIEC, § 2.4.2b).

1.3. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de vocal (OIEC, § 2.6.3.2aIV i § 4.3d)

1.3.1 S'escriuen amb dues esses els mots derivats formats per un radical començat per *s* amb els prefixos *a-* (no negatiu), *des-* i *dis-* (negatius) i *re-*: *assaborir*, *assecar*, *assegurar*, *assenyalar*, *assemblar*, *assignar*, *associar*, *assuaujar*; *dessagnar*, *dessalar*, *dessuar*, *dessabor*, *desservei*; *dissimular*, *dissoldre*, *dissociar*, *dissort*, *dissímil*, *dissemblant*, *dissident*; *ressaltar*, *resseguir*, *ressituar*, *ressorgir*, *ressonar*, *ressentit*, *ressec*, *ressenya*, *ressò*, *ressopó*. S'exceptua el mot *resecció*, amb grafia presa directament del llatí.

1.3.2. S'escriuen amb dues esses alguns compostos i derivats ja formats en llatí, els manllevats i alguns d'antics que ja tenen una tradició consolidada amb aquesta grafia: *bissextil*, *pressuposar*, *pressupost*, *prosseguir*; *altressí*, *forassenyat*, *reessaga*, *tornassol* [= § 2.3].

1.4. Els mots prefixats aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de consonant (OIEC, § 4.3d)

1.4.1. REGLA GENERAL DELS MOTS PREFIXATS AGLUTINATS AMB EL SEGON FORMANT COMENÇAT PER *s* SEGUIDA DE CONSONANT: Els mots prefixats no perden mai la *e* inicial del segon component quan va seguida de *s*+consonant: *antiespasmòdic*, *contraespionatge*, *desestalinització*, *exestipulat*, *infraestructura*, *interestellar*, *neoescolàstic*, *poliesportiu*, *preescolar*, *reescalfar*, *reestructurar*, *semiesfèric*, *sotaescriure*, *subespècie*, *superestructura*, *supraescapular* [cf. el § 1.5.2].

1.4.2. En els mots compostos i prefixats formats mitjançant la composició culta, és a dir, seguint els procediments de formació del grec i del llatí, i també en els formats en una altra llengua, generalment no s'hi troba aquesta *e*, perquè s'han incorporat al català globalment i no cadascun de llurs elements per separat. En molts d'aquests mots, el segon component és un terme que no existeix en català com a mot independent i, per tant, fàcilment identificable com a radical culte que no adopta aquesta *e*: *amfisbena*, *anastomosi*, *batiscaf*, *circumspecte*, *diàstole*, *hemistiquí*, *isòsceles*, *megasclera*, *microscopi*, *Iugoslàvia* (notem que no existeixen en català **esbena*, **estomosi*, **escaf*, **especte*, **estole*, **estiqui*, **esceles*, **esclera*, **escopi*, **Eslàvia*).

En d'altres, en canvi, sí que s'escriu aquesta *e*, perquè el segon component coincideix formalment amb un mot català que equival semànticament al radical culte: *altoestrat*, *cirroestrat*, *nimboestrat* (cf. *estrat* 'núvol baix que forma una capa uniforme'), *arterioesclerosi* (cf. *esclerosi*), *bioespeleologia* (cf. *espeleologia*), *broncoespirometria* (cf. *espirometria*), *cardioespasme* (cf. *espasme*, *antiespasmòdic*), *electroestàtic*, *hidroestàtic* (cf. *estàtic*, *hiperestàtic*), *corticoesteroide* (cf. *esteroide*), *cronoestratigrafia*, *litoestratigrafia* (cf. *estratigrafia*), *endoesquelet*, *exoesquelet*, *neuroesquelet* (cf. *esquelet*), *fusoespiroquetosi* (cf. *espiroquetosi*), *geoestacionari* (cf. *estacionari*), *metaestable*, *monoestable*, *termoestable* (cf. *estable*, *biestable*), *micaesquist*, *talcoesquist* (cf. *esquist*); *feldespat* (cf. *espat*), *isoespín* (cf. *espín*).

Cal tenir en compte que alguns d'aquests compostos de formació culta, el segon component dels quals pot ser identificat fàcilment amb un mot de la llengua amb *e* inicial, no presenten mai *e* inicial en llur segon element, bé perquè porten l'accent en el primer formant (*aeròstat*, *antístrofa*, *megàspora*, *hipòstil*; cf. *estat*, *estrofa*, *espora*, *estil*), bé perquè el significat del mot independent no coincideix amb el significat del segon terme dels compostos (*atmosfera*, *biosfera*, *estratosfera*; *adstrat*, *substrat*, *superstrat*; *episperma*, *gimnosperma*; cf. *esfera*, *estrat*, *esperma*). Tampoc no porta *e* inicial el segon element d'un conjunt de compostos, alguns ja antics en català, que costa identificar com a tals, malgrat coincidir formalment i semànticament amb mots independents amb *e* inicial: *adscriure*, *inscriure*, *prescriure*, *subscriure*, *infrascrit*, *manuscrit*, *mecanoscrit* (cf. *escriure*, *escrit*, *sotaescrit*); *constrènyer* (cf. *estrènyer*), *contrastar* (cf. *estar*), *restablir* (cf. *establir*), *transpirar* (cf. *espirar*), *Txecoslovàquia*, *txecoslovac* (cf. *Eslovàquia*, *eslovac*) [= § 2.4.3] (OIEC, § 4.3d), i també *citostàtic* i *ortostàtic* i altres compostos amb les formes sufixades *-stasi* i *-stàtic*.

[→ El comentari de casos d'aquest bloc es farà juntament amb el del § 2.5.1 (comentari de casos núm. 6)]

1.5. Els mots prefixats que porten guionet [cf. el § 1.1, el § 1.2, el § 1.3 i el § 1.4]

1.5.1. S'escriuen amb guionet els conjunts formats per un nom o un adjectiu precedits de l'adverbi *no* que han assolit un alt grau de lexicalització; en aquests casos, *no* es comporta com un prefix. Corresponen a conceptes ben fixats, propis dels llenguatges d'especialitat: *pacte de no-agressió*, *el no-alineament* (i *els països no-alineats*), *la no-belligerància* (i *les nacions*

no-belligerants), la *no-ingerència*, el principi de *no-intervenció* (dret i política internacionals); un *no-electròlit*, un *no-metall* (química); el *no-jo*, el *no-res* (filosofia); la *no-violència* (i els *no-violents*, *Gandhi era radicalment no-violent*; sociologia); *prosa de no-ficció* (literatura); els *no-creients* (religió); la *no-figuració* (i *art no-figuratiu*; art); *geometria no-euclidiana* (matemàtiques) (OIEC, § 4.3.1.2a).

[Recordem el text de la normativa anterior —*Documents de la Secció Filològica, III, 1996*—: «El substantiu *no-res* i els compostos formats amb el mot *no* i un substantiu s'escriuran amb guionet: *el no-alineament*, *la no-violència*; en canvi, el mot *no* s'escriurà com a mot independent quan precedeix un adjectiu: *els països no alineats*, *les nacions no violentes*, *els no violentes*.»]

Modernament, en determinats registres i particularment en el llenguatge periodístic, hi ha hagut una tendència a usar l'adverbi *no* anteposat a noms abstractes, especialment a derivats de verbs i adjectius, per a designar la realitat contrària a la designada pel nom. Certes expressions, com les esmentades en el paràgraf anterior, s'han lexicalitzat, ja que el significat dels conjunts «*no* + nom» i «*no* + adjectiu» no es dedueix simplement per la negació del concepte expressat pel nom o l'adjectiu; notem que són casos conceptualment ben fixats i corresponen a termes propis d'un àmbit d'especialitat. A més, el caràcter lexicalitzat d'aquestes expressions evita sovint l'aparició de complements que són, en realitat, arguments del mot primitiu del qual deriven el nom o l'adjectiu. En canvi, altres expressions no han assolit aquest grau de lexicalització; *no* manté el seu valor d'adverbi, el significat de l'expressió és el contrari del que tindria sense *no* i sovint porten complements. Aquestes expressions s'escriuen sense guionet. Per exemple: *la no confessionalitat de l'Estat*, *la no obligatorietat de la vacunació*, *els no fumadors*, *un pres no violent* ('que no és conflictiu'), *una organització no governamental* [= § 3.1.4].

[A partir d'ara s'introdueixen tres requisits que, en principi, es compleixen quan l'adverbi *no* funciona com a prefix en aquestes expressions:

- 1r) És un concepte ben fixat, amb un alt grau de lexicalització.
- 2n) És un terme propi d'un àmbit d'especialitat.
- 3r) No porta cap complement (encara que no sempre).

Hem de tenir present, però, que els casos que porten guionet són l'excepció del que ja és l'excepció de la composició de mots derivats per prefixació, per bé que aquesta idea no es desprengui clarament del text normatiu. D'altra banda, els dubtes que puguem tenir s'han de resoldre amb la consulta d'obres especialitzades que ja hagin actualitzat l'ortografia (p. ex., la Neoloteca.)

[→ [Comentari de casos núm. 1](#)]

1.5.2. S'escriuen amb guionet els mots formats per prefixació en què el prefix precedeix majúscules, xifres, símbols, **cometes o mots en cursiva**: *anti-OTAN*, *ex-Iugoslàvia*, *fluorescència anti-Stokes*, *ex-URSS*, *l'Europa post-Maastricht*; *selecció sub-21*, *pel·lícula súper-8*; *globulina anti-D*; *un ex-«hippy»* (i també *un ex-«xirucaire»*); *manifestació anti-skinheads* (OIEC, § 4.3.1.2b).

[La normativa anterior no deia res sobre aquest punt.]

[→ [Comentari de casos núm. 2](#)]

1.5.3. S'escriuen amb guionet els mots formats per prefixació en què un prefix s'adjunta a una expressió lexicalitzada formada per un nom i els seus complements (*director general*, *conseller en cap*, *primer ministre*) o a un mot que ja porta guionet (*camí-raler*, *nord-americà*); en aquests casos, el guionet s'escriu entre el prefix i la forma composta. Per exemple: *manifestació anti-cascos blaus*, *grup anti-pena de mort*, *ex-directora general*,

ex-home de confiança, ex-Unió Soviètica, l'ambient pre-Segona Guerra Mundial, manifestació pro-dret de vaga, sub-directora general, vice-primer ministre; actitud anti-nord-americana, ex-cami-raler, pseudo-ciència-ficció [cf. el § 1.2.1] (OIEC, § 4.3.1.2c).

[La normativa anterior no havia tingut en compte aquests casos, de manera que quedaven sintagmes estranys com ara *exdirector general* o *viceprimera ministra*, en què semblava que el prefix només afectava el primer mot del sintagma. L'esborrany de la *Gramàtica* (2002) que va estar penjat en línia fins al 2015 ja donava l'opció d'utilitzar el guionet en aquests compostos sintagmàtics.]

[D'altra banda, cal fer una distinció entre aquests casos i les expressions formades per un prefix i un sintagma nominal no lexicalitzat, en les quals el prefix només complementa el nom, i no els seus complements. En aquestes expressions, no s'hi ha de posar guionet i el prefix s'escriu aglutinat amb el primer element. Per exemple: *excompany de pis, subdirector de l'oficina, exprofessora de química*.]

[Per exemple, el sintagma *parella de fet* és clarament un sintagma lexicalitzat. En canvi, *parella estable*, dependria bastant del context. En el cas concret de *parella estable* en l'àmbit jurídic, és un sinònim de *parella de fet* i, per tant, també és un sintagma lexicalitzat. Podríem dir que, com en el cas del *no*, determinades expressions poden tenir un caràcter lexicalitzat en alguns àmbits d'especialitat que no tenen en el llenguatge corrent (per exemple, *tinc parella estable des de fa cinc anys*, en què el significat de *parella* i *estable* és absolutament composicional i, per tant, transparent). En conseqüència, *exparella de fet* i *exparella estable* s'haurien d'escriure, en l'àmbit jurídic, amb guionet entre el prefix i el sintagma.]

[→ [Comentari de casos núm. 3](#)]

1.5.4. S'escriu un guionet darrere el primer prefix en els derivats de les coordinacions del tipus *preoperatori* i *postoperatori* exclusivament en contextos científics, en què s'admet el truncament de tots els elements menys l'últim: *pre-* i *postoperatori*, *homo-* i *heteronuclear*, *sub-* i *suprahepàtic* (OIEC, § 4.3.1.3).

1.5.5. Hi ha casos en què és admissible un ús discrecional del guionet. Per exemple, per a evitar la confusió amb un altre mot homògraf o en els casos de contacte entre grafies que podrien sorprendre, especialment amb el prefix *ex-*: *pre-fixat* (i no *prefixat*), *co-rector* (i no *corrector* [cf. el § 1.2]), *ex-portador* (i no *exportador*); *ex-exiliat*, *ex-xicot*, *ex-xa* [cf. el § 1.1] (OIEC, § 4.3.1.3).

[La normativa anterior no deia res sobre aquest punt. Tan sols una nota a peu de pàgina afirmava: «Cal tenir present d'altra banda, que, al marge de l'aplicació d'aquestes normes als mots consolidats que apareixen en els diccionaris, la pràctica comunicativa pot donar lloc a mots o expressions que no hi són previstes, en les quals pot ésser admès l'ús discrecional del guionet.» (*Documents normatius 1962-1996*, 1997, p. 19, nota 2).]

[→ [Comentari de casos núm. 4](#)]

2. La grafia dels mots compostos (OIEC, § 4.3.2)

2.1. Els mots compostos aglutinats en general

2.1.1. REGLA GENERAL DELS MOTS COMPOSTOS: Els mots compostos generalment s'escriuen aglutinats [cf. el § 2.7].

2.1.2. Els compostos patrimonials (formats a partir de mots catalans), per exemple: *agredolç, aiguardent, allioli, bocamoll, cagadubtes, centpeus, clarobscur, coliflor, a correquita, a cuitacorrens, filferro, gratacel, malnom, a matadegolla, milhomes, sucamulla, vistiplau*.

[OIEC, introducció: *a correquita, a cuitacorrens, a matadegolla* i *sucamulla* es passen a escriure sense guionet perquè es consideren compostos no reduplicatius, com ara *baliga-balaga, pengim-penjam*, etcètera (OIEC, vegeu també § 4.3.2).]

2.1.3. Els compostos cultes, que són aquells el primer element dels quals té una forma prefixada acabada en *-o* i de vegades en *-i* (com ara *afro-*, *economico-*, *físico-*, *hispano-*, *labio-*, *psico-*, *socio-*; *denti-*, *pisci-*). Per exemple: *afroasiàtic*, *economicofinancer*, *físicoquímico*, *hispanoamericana*, *labiodental*, *psicopedagog*, *sociocultural*; *dentinasal*, *piscicultura*.

Només és admissible el guionet si es vol remarcar la independència dels dos conceptes, per exemple: *tractat hispano-americà* ('d'Espanya i d'Amèrica, bilateralment'), *l'àmbit catalano-valenciano-balear* [= § 2.7.13].

[La normativa anterior no deia res sobre aquest punt. Tan sols una nota a peu de pàgina afirmava: «Cal tenir present d'altra banda, que, al marge de l'aplicació d'aquestes normes als mots consolidats que apareixen en els diccionaris, la pràctica comunicativa pot donar lloc a mots o expressions que no hi són previstes, en les quals pot ésser admès l'ús discrecional del guionet.» (*Documents normatius 1962-1996*, 1997, p. 19, nota 2). Tanmateix, la versió provisional en línia de la *Gramàtica de la llengua catalana* (2002-2015) sí que recollia aquesta possibilitat.]

2.1.4. S'escriuen aglutinats els derivats dels quantificadors cardinals i ordinals que en porten: *cinccentista* (< *cinc-cents*), *noucentisme* (< *nou-cents*) [= § 2.7.1].

2.1.5. S'escriuen aglutinats els derivats dels compostos el primer component dels quals és un punt cardinal: *nordestejar* (< *nord-est*), *nordoestejar* (< *nord-oest*) [cf. el § 2.7.2].

2.1.6. S'escriuen aglutinats els derivats dels compostos reduplicatius, especialment onomatopeies: *pingponguista* (< *ping-pong*), *zigzaguejar* (< *zig-zag*) [= § 2.7.3].

2.1.7. S'escriuen aglutinats alguns mots de creació onomatopeica o expressiva que, generalment, tenen un significat més concret, com *cucut*, *marrameu*, *tururut*, *corimori*, *clocpiu*, *napbuf*, *ratbuf*, i del llenguatge infantil, com *bobò*, *cocou*, *oioi*, *tatà*, *titit* [= § 2.7.3].

[*Documents de la Secció Filològica*, III, 1996: *corimori*, *clocpiu*, *napbuf* i *ratbuf* s'escriuen amb guionet perquè formaven part del grup de compostos reduplicatius i expressius.]

2.1.8. S'escriuen aglutinats alguns compostos antics que ja tenen una tradició consolidada de grafia inaccentuada, malgrat que tenen algun element que n'hauria de portar si s'hagués compost amb guionet: *adesiara* (*adés-i-ara), *quefer* (*què-fer), *queviure* (*què-viure), *usdefruit* (*ús-de-fruit) [= § 2.7.6] (OIEC, § 4.3.2.2g).

2.1.9. En els compostos i locucions in comptables o invariables sol ésser la relació de significat entre llurs components la que indica generalment la grafia. Per exemple, s'escriu *maldulls* ('planta'), *vetesifils* ('comerciant') i *vaivé* ('moviment') (aquest darrer exemple, OIEC, § 4.3.2.2e), amb significat no composicional, mentre que s'escriu *alts i baixos* ('desigualtats en alçària, pujades i baixades') i *finés herbes* ('herbes aromàtiques'), amb significat composicional [= § 3.1.2].

Així, en alguns casos, un conjunt de mots que constitueixen un sintagma, una locució o fins i tot una oració sencera, format segons les regles sintàctiques ordinàries, s'ha lexicalitzat i ha donat lloc a un mot nou, amb un comportament morfològic o sintàctic específic que justifica la seva condició de compost. Aquests conjunts es poden trobar usats en la llengua adés com un conjunt no sintetitzat de mots contigus independents, i s'escriuen, per tant, separats per espais en blanc, adés com un mot compost, el qual s'escriu amb els components aglutinats (amb un guionet quan escau).

2.1.10. Pel que fa a la flexió, els compostos presenten flexió a la dreta, és a dir, els morfemes flexius que expressen els trets de gènere, nombre, temps verbal, etc., es veuen afectats només en el segment final (*maldecap* 'preocupació', pl. *maldecaps*; *coliflor*, pl. *coliflors*; *ratapinyada*,

pl. *ratapinyades*; *sordmut*, fem. *sordmuda*; *giravoltar*, present d'indicatiu *giravolto*, *giravoltes*, *giravoltem*, etc.), i aquesta cohesió morfològica dels components justifica l'aglutinació gràfica en l'escriptura d'aquests mots [= § 3.1.3].

2.2. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per *r*

2.2.1. REGLA GENERAL DELS MOTS COMPOSTOS AMB EL SEGON FORMANT COMENÇAT PER *R*: En els compostos cultes el segon component dels quals comença amb *r-*, aquesta erra no es dobla encara que representi un so de erra vibrant entre vocals: *aerorefrigerant*, *iberoromà* (OIEC, § 2.4.2).

Recordem que, en el cas dels compostos catalans, quan el primer formant acaba en vocal i el segon comença amb *r* se separen amb un guionet. Per exemple: *busca-raons*, *bleda-rave*, *cara-rodó*, *compta-revolucions*, *de soca-rel*; *Coma-ruga*, *Riba-roja*, *Vila-real* [= § 2.7.4] (OIEC, § 2.4.2, paràgraf final).

2.2.2. En canvi, doblen la erra (*rr*) els mots compostos següents, alguns casos dels quals signifiquen una regularització de la grafia per a evitar la pronunciació amb erra simple (*r*):

a) En compostos manllevats com *aiguarràs*, *bancarrota*, *xafarranxo* (OIEC, § 2.4.2c i § 4.3c).

b) Els compostos amb els formants d'origen grec *raquio-* (o *raqui-*), *reo-*, *rino-* (o *rin-*), *rinco-*, *rizo-* (o *riz-*) i *rodo-*. Per exemple: *cefalorraquidi*, *batirreòmetre*, *otorrinolaringòleg*, *catarrins*, *ornitorrinc*, *arritzotònic*, *micorriza*, *cinorròdon*; i compostos amb les terminacions *-rràfia*, *-rràgia*, *-rrea*, *-rrexi*, *-rrinc* i *-rroide*: *neurorràfia*, *hemorràgia*, *diarrea*, *verborrea*, *metrorrexi*, *hemorroide* (OIEC, § 2.4.2d).

2.3. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de vocal (OIEC, § 2.6.3.2aVI i § 4.3c)

S'escriuen amb dues esses alguns compostos i derivats ja formats en llatí, els manllevats i alguns d'antics que ja tenen una tradició consolidada amb aquesta grafia: *bissextil*, *pressuposar*, *pressupost*, *prosseguir*; *altressí*, *forassenyat*, *reressaga*, *tornassol* [= § 1.3.2.].

2.4. Els mots compostos aglutinats amb el segon formant començat per *s* seguida de consonant (OIEC, § 4.3d)

2.4.1. REGLA GENERAL DELS MOTS COMPOSTOS AMB EL SEGON FORMANT QUE, ETIMOLÒGICAMENT, COMENÇAVA PER *S* SEGUIDA DE CONSONANT: Els mots compostos no perden mai la *e* inicial del segon component quan va seguida de *s* + consonant: *alaestès*, *barbaespès*, *guardaespalles*; *aeroespacial*, *autoescola*, *autoestop*, *ciberespai*, *heliestació*, *telespectador*.

2.4.2. En els mots compostos formats mitjançant la composició culta, és a dir, seguint els procediments de formació del grec i del llatí, i també en els formats en una altra llengua, generalment no s'hi troba aquesta *e*, perquè s'han incorporat al català globalment i no cadascun de llurs elements separadament. En molts d'aquests mots, el segon component és un terme que no existeix en català com a mot independent i, per tant, fàcilment identificable com a radical culte que no adopta aquesta *e*: *batiscaf*, *isòsceles*, *megasclera*, *microscopi*, *Iugoslàvia* (notem que no existeixen en català **escaf*, **esceles*, **esclera*, **escopi*, **Eslàvia*).

2.4.3. En d'altres mots compostos i prefixats formats per composició culta, en canvi, sí que s'escriu aquesta *e*, perquè el segon component coincideix formalment amb un mot català que

equival semànticament al radical culte: *altoestrat*, *cirroestrat*, *nimboestrat* (cf. *estrat* ‘núvol baix que forma una capa uniforme’), *arterioesclerosi* (cf. *esclerosi*), *bioespeleologia* (cf. *espeleologia*), *broncoespirometria* (cf. *espirometria*), *cardioespasme* (cf. *espasme*, *antiespasmòdic*), *electroestàtic*, *hidroestàtic* (cf. *estàtic*, *hiperestàtic*), *corticoesteroide* (cf. *esteroide*), *cronoestratigrafia*, *litoestratigrafia* (cf. *estratigrafia*), *endoesquelet*, *exoesquelet*, *neuroesquelet* (cf. *esquelet*), *fusoespiroquetosi* (cf. *espiroquetosi*), *geoestacionari* (cf. *estacionari*), *termoestable* (cf. *estable*), *micaesquist*, *talcoesquist* (cf. *esquist*); *feldespat* (cf. *espat*), *isoespín* (cf. *espín*).

Cal tenir en compte que alguns d’aquests compostos de formació culta, el segon component dels quals pot ser identificat fàcilment amb un mot de la llengua amb *e* inicial, no presenten mai *e* inicial en llur segon element, bé perquè porten l’accent en el primer formant (*aeròstat*, *antístrofa*, *megàspora*, *hipòstil*; cf. *estat*, *estrofa*, *espora*, *estil*), bé perquè el significat del mot independent no coincideix amb el significat del segon terme dels compostos (*atmosfera*, *biosfera*, *estratosfera*; *adstrat*, *substrat*, *superstrat*; *episperma*, *gimnosperma*; cf. *esfera*, *estrat*, *esperma*). Tampoc no porta *e* inicial el segon element d’un conjunt de compostos, alguns ja antics en català, que costa identificar com a tals, malgrat coincidir formalment i semànticament amb mots independents amb *e* inicial: *adscriure*, *inscriure*, *prescriure*, *subscriure*, *infrascrit*, *manuscrit*, *mecanoscrit* (cf. *escriure*, *escrit*, *sotaescrit*); *constrènyer* (cf. *estrènyer*), *contrastar* (cf. *estar*), *restablir* (cf. *establir*), *transpirar* (cf. *espirar*), *Txecoslovàquia*, *txecoslovac* (cf. *Eslovàquia*, *eslovac*) [= § 1.4.2] (OIEC, § 4.3d), i també *citostàtic* i *ortostàtic*.

[OIEC, introducció, § 1.3c: «[...] Aquest canvi comporta una modificació de l’acord pres el 19 de febrer de 1996. Amb l’addició d’aquesta *e* epentètica es facilita la coneixença de l’ortografia d’aquests compostos, perquè els assimila a la resta de compostos i prefixats (*autoescola*, *infraestructura*, *poliesportiu*, *preescolar*).»]

[→ [Comentari de casos núm. 5](#)]

2.5. Expressions catalanes lexicalitzades aglutinades

2.5.1. Formes que deriven de locucions com ara *arreveure* i *anorrear* s’escriuen aglutinades, però doblen la *erra* [= § 1.2.2.d] (OIEC, § 2.4.2c i § 4.3c).

[→ [Comentari de casos núm. 6](#)]

2.5.2. D’una manera semblant als funcionament de l’adverbi *no* [cf. el § 1.5], algunes preposicions formen part de certes expressions lexicalitzades formades per una preposició i un substantiu que és el complement d’un nom elidit o sobreentès. Aquests sintagmes preposicionals funcionen com un nom i s’escriuen aglutinats. Per exemple: *una contrarellotge* (‘curse contra rellotge’); *un forabord* (‘motor fora bord’); *un sensepapers* (‘persona sense papers en regla’); *un sensesostre* (‘persona sense llar pròpia’) (OIEC, § 4.3.1.2a).

[Algunes d’aquestes expressions lexicalitzades, com *sensepapers* i *sensesostre*, s’havien escrit separadament (sense guionet) fins a l’aparició de la nova *Ortografia*.]

2.6. Expressions aglutinades que són manlleus

2.6.1. Els compostos que són manlleus adaptats s’escriuen amb els components aglutinats i sense guionet. Per exemple: *agnusdei*, *aiguagim*, *cameràman*, *ciclocròs*, *discjòquei*, *exlibris*, *troleibús*, *vademècum* (OIEC, § 4.3.2.1c).

[*Documents de la Secció Filològica*, III, 1996: *agnusdei* i *exlibris* es consideraven manlleus no adaptats i, per tant, s’escriuen amb guionet.]

2.6.2. Els compostos que són manlleus no adaptats només s’escriuen aglutinats si en la llengua d’origen s’escriuen amb els components aglutinats. Per exemple: *bypass*, *copyright*, *leitmotiv*, *playback*, *skinhead*, *striptease*, *topless* [cf. el § 2.7.11] (OIEC, § 4.3.2.2f).

2.6.3. S'escriuen aglutinats els derivats de certs manlleus nominals que mantenen llur caràcter sintagmàtic, procedents especialment de llengües romàniques, que en la llengua d'origen són sintagmes descriptius (és a dir, que es poden considerar interpretables) [= § 3.2.4], i dels noms que provenen de la lexicalització d'un nom propi compost [= § 3.2.5] quan presenten sufixos catalans: *belcantisme*, *estilnovista* (OIEC, § 4.3.2.2f).

[La normativa anterior no explicava amb tant de detall la casuística dels mots adaptats i no adaptats.]

2.7. Els mots compostos que porten guionet

2.7.1. Els cardinals i ordinals compostos porten guionet entre desena i unitat, i entre unitat i els mots *cents*, *centes* (o *centè*, *centena*): *vint-i-un*, *quaranta-quatre*, *dues-centes*, *cinc-cents* *vuitanta-nou*; *vint-i-setè*, *tres-centens*. Els derivats d'aquests mots, però, no porten guionet: *cinccentista*, *noucentisme* [= § 2.1.4] (OIEC, § 4.3.2.2a).

2.7.2. Porten guionet els compostos el primer component dels quals és un punt cardinal: *nord-america*, *nord-est*, *sud-corea*; *Sud-àfrica*. Els derivats d'aquests mots, però, no duen guionet: *nordestejar*, *nordostejar* [= § 2.1.5] (OIEC, § 4.3.2.2b).

2.7.3. Porten guionet els compostos reduplicatius, especialment onomatopeies: *baliga-balaga*, *barrija-barreja*, *bitllo-bitllo*, *bum-bum*, *gori-gori*, *leri-leri*, *pengim-penjam*, *pica-pica*, *ping-pong*, *poti-poti*, *xano-xano*, *xup-xup*, *zig-zag*. Els derivats d'aquests mots, però, no porten guionet: *pingponguista*, *zigzaguejar* [= § 2.1.6] (OIEC, § 4.3.2.2c).

En canvi, s'escriuen aglutinats alguns mots de creació onomatopeica o expressiva que, generalment, tenen un significat més concret, com *cucut*, *marrameu*, *tururut*, *corimori*, *clocpiu*, *napbuf*, *ratbuf*, i del llenguatge infantil, com *bobò*, *cocou*, *oioi*, *tatà*, *titit* [= § 2.1.7] (OIEC, § 4.3.2.2c).

[*Documents de la Secció Filològica, III, 1996: corimori, clocpiu, napbuf i ratbuf s'escriuen amb guionet perquè formaven part del grup de compostos reduplicatius i expressius.*]

2.7.4. Porten guionet els compostos patrimonials en què el primer (o el segon) element acaba en vocal i el segon (o el tercer) comença per *r-*, *s-* o *x-*: *barba-roig*, *busca-raons*, *cama-sec*, *escura-xemeneies*, *gira-sol*; *Coma-ruga*, *Poble-sec*; *cul-de-sac*, *qui-sap-lo*, *Vall-de-Roures* [= § 2.2.1]. També s'escriu guionet en els derivats d'aquests mots: *poca-soltada*, *vall-de-rourà*, *vila-realenc* (OIEC, § 4.3.2.2d).

2.7.5. Porten guionet els compostos patrimonials en què el compost resultant pot dificultar o alterar la lectura dels components, a causa de les lletres concurrents: *alt-alemany*, *baix-empordanès*, *pit-roig*, *plats-i-olles*, *estira-i-arrossa*, *mira'm-i-no-em-toquis*; *Bell-lloc*, *Puig-reig*, *Sala-d'Heures* [vegeu també el § 2.2.1] (OIEC, § 4.3.2.2e).

2.7.6. Porten guionet els compostos en què el primer element duu accent gràfic: *camí-raler*, *mà-llarg*, *pèl-blanc*; *ciència-ficció*, *cotó-en-pèl*; *més-dient*, *el més-enllà*, *al després-dinar*; *dellà-ahir*, *després-demà*, *enllà-ahir*; *déu-n'hi-do* (i *déu-n'hi-doret* [aquest darrer, derivat de l'anterior, justifica la necessitat de considerar-lo un mot compost]). En canvi, s'escriuen aglutinats alguns compostos antics que ja tenen una tradició consolidada amb aquesta grafia, com *adesiara*, *quefer*, *queviure*, *usdefruit* [= § 2.1.8; vegeu també el § 4.1.3] (OIEC, § 4.3.2.2g).

[Expressions com ara *déu-n'hi-do* i *cotó-en-pèl* s'havien escrit sense guionets fins a l'aparició de l'*Ortografia catalana*. Es tracta d'un grau més de lexicalització.]

2.7.7. Porten guionet els termes d'especialitat en què algun dels elements és un símbol (lletra, xifra, etc.): *2,4,6-trinitrofenol*, *pH-metre* (llegit «pehàcmetre»), *omega-3*, *p-aminoazobenzè*; *goma-2*, *succinil-CoA-sintasa* (OIEC, § 4.3.2.2h).

2.7.8. Porten guionet alguns compostos de noms propis com *Josep-Lluís*, *Rosselló-Pòrcel*, *Àustria-Hongria*, *Castella-la Manxa*, *comptador de Geiger-Müller* (OIEC, § 4.3.2.2i).

[Fins al desembre del 2016, en els textos de l'IEC s'escrivia *Castella - la Manxa* amb espais a banda i banda.]

2.7.9. Porten guionet els compostos en què un dels termes ja porta guionet: *rumb est-nord-est*, *tractat anglo-nord-americà* (OIEC, § 4.3.2.2j).

[La normativa anterior no deia res sobre aquesta qüestió.]

2.7.10. Porten guionet els manlleus no adaptats que en la llengua d'origen s'escriuen amb guionet. Per exemple: *chill-out*, *music-hall*, *prêt-à-porter*, *trompe-l'oeil*, *walkie-talkie* (OIEC, § 4.3.2.2f).

2.7.11. També s'escriuen amb guionet els manlleus no adaptats que en la llengua d'origen s'escriuen amb els components separats. Per exemple: *au-pair*, *best-seller*, *chaise-longe*, *déjà-vu*, *foie-gras*, *hat-trick*, *jet-lag*, *plum-cake*, *rock-and-roll* [cf. el § 2.6.2] (OIEC, § 4.3.2.2f).

[La normativa anterior no explicava amb tant de detall la casuística dels mots adaptats i no adaptats.]

[En els compostos manllevats que en la llengua d'origen s'escriuen amb els components aglutinats, la grafia es respecta en català (*bypass*, *mezzosoprano*); si s'escriuen amb guionet, el guionet és manté (*music-hall*, *prêt-à-porter*); si s'escriuen amb els elements separats, com a regla general, cal afegir-hi un guionet (era la regla que ja existia) llevat de a) els llatinismes, que s'escriuen sempre sense guionet (*horror vacui*, *delirium tremens*); b) les expressions començades amb partícules que tenen un valor adjectival o adverbial, que s'escriuen també sempre sense guionet (*off the record*, *à la page*), i c) les expressions nominals procedents especialment de llengües romàniques i que són sintagmes descriptius (és a dir, que es poden considerar interpretable) en la llengua d'origen, també sense guionet (faria molt estrany escriure un guionet en els casos de l'italià, del castellà, del portuguès i en alguns casos, del francès: *bel canto*, *cante jondo*, *bossa nova*, *femme fatale*).]

2.7.12. Se sol escriure un guionet entre els components de sintagmes formats per dos noms juxtaposats que complementen un altre nom: *diccionari Alcover-Moll*, *vol Barcelona-València*, *diccionari català-castellà*, *relació causa-efecte*, *missil terra-aire* (OIEC, § 4.3.2.2k).

2.7.13. Es pot escriure un guionet (amb la finalitat exclusiva de remarcar la independència dels dos termes) en els compostos cultes, que són aquells el primer element dels quals té una forma prefixada acabada en *-o* i de vegades en *-i*: *tractat hispano-amicà* ('d'Espanya i d'Amèrica, bilateralment'), *l'àmbit catalano-valenciano-balear* [= § 2.1.3] (OIEC, § 4.3.2.2k).

[La normativa anterior no deia res sobre aquest punt. Tan sols una nota a peu de pàgina afirmava: «Cal tenir present d'altra banda, que, al marge de l'aplicació d'aquestes normes als mots consolidats que apareixen en els diccionaris, la pràctica comunicativa pot donar lloc a mots o expressions que no hi són previstes, en les quals pot ésser admès l'ús discrecional del guionet.» (*Documents normatius 1962-1996*, 1997, p. 19, nota 2). Tanmateix, la versió provisional en línia de la *Gramàtica de la llengua catalana* (2002-2015) sí que recollia aquesta possibilitat.]

[→ [Comentari de casos núm. 7](#)]

3. La grafia de les locucions i dels sintagmes lliures

3.1. Les locucions i els sintagmes lliures catalans (OIEC, § 4.3.3.1 i § 4.3.3.2)

3.1.1. Formalment, les locucions (*blat de moro* 'planta', *finès herbes* 'herbes aromàtiques', *mal de cap*, 'cefalàlgia') i els sintagmes lliures que tenen un significat composicional (*bon*

temps, cafè amb llet, ferro vell, mal humor), constituïts per components que s'escriuen separats per espais, contrasten amb els compostos pel fet que aquests darrers s'escriuen aglutinats o amb guionet (OIEC, § 4.3.3.1).

3.1.2. En els compostos i locucions in comptables o invariables sol ésser la relació de significat entre llurs components la que indica generalment la grafia. Per exemple, s'escriu *maldulls* ('planta'), *vetesifils* ('comerciant') i *vaivé* ('moviment') (aquest darrer exemple, OIEC, § 4.3.2.2e), amb significat no composicional, mentre que s'escriu *alts i baixos* ('desigualtats en alçària, pujades i baixades') i *finés herbes* ('herbes aromàtiques'), amb significat composicional [= § 2.1.9] (OIEC, § 4.3.3.1, paràgrafs inicial i final).

Així, en alguns casos, un conjunt de mots que constitueixen un sintagma, una locució o fins i tot una oració sencera, format segons les regles sintàctiques ordinàries, s'ha lexicalitzat i ha donat lloc a un mot nou, amb un comportament morfològic o sintàctic específic que justifica la seva condició de compost. Aquests conjunts es poden trobar usats en la llengua adés com un conjunt no sintetitzat de mots contigus independents, i s'escriuen, per tant, separats per espais en blanc, adés com un mot compost, el qual s'escriu amb els components aglutinats (amb un guionet quan escau).

3.1.3. Pel que fa a la flexió quant al gènere o al nombre, mentre que els compostos presenten flexió a la dreta, és a dir, els morfemes flexius que expressen els trets de gènere, nombre, temps verbal, etc., es veuen afectats només en el segment final (*maldecap* 'preocupació', pl. *maldecaps*; *coliflor*, pl. *coliflors*; *ratapinyada*, pl. *ratapinyades*; *sordmut*, fem. *sordmuda*; *giravoltar*, present d'indicatiu *giravolto*, *giravoltes*, *giravoltem*, etc.), i aquesta cohesió morfològica dels components justifica l'aglutinació gràfica en l'escriptura dels compostos [= § 2.1.10], les locucions presenten la mateixa llibertat de flexió que els sintagmes lliures (OIEC, § 4.3.3.1):

a) En les formades per un nom i un adjectiu o bé per dos noms o dos verbs coordinats, flexionen tots dos components: *aigua beneïta*, *bernat pescaire*, *camí ral*, *clau anglesa*, *cel ras*, *compte corrent*, *cotó fluix*, *gall dindi*, *gata maula*, *guàrdia civil*, *medi ambient*, *pega dolça*, *porc senglar*; *lliure canvi*; *caça bombarder*, *comte rei* (fem. *comtessa reina*), *cosí germà* (fem. *cosina germana*), *goma resina*, *paga i senyal* (pl. *pagues i senyals*); *nedar i guardar la roba*, *teixir i desteixir*, *voler i doler*.

Hi ha casos que presenten alguna particularitat en la flexió, com *punt i coma*, que, malgrat tenir forma coordinada, fa el plural *punts i coma* [com si fos una estructura subordinant (vegeu el § 3.1.3.b)], amb la marca de plural només en el primer element (OIEC, § 4.3.3.1a) [vegeu la GIEC, § 6.5.4a, p. 148].

[La normativa anterior no deia res sobre aquest cas.]

b) En les locucions d'estructura subordinant formades per un nom i un nom en aposició o bé un complement del nom, flexiona només el primer component: *bergantí goleta*, *cafè concert*, *camió cisterna*, *decret llei*, *escola bressol*, *gos llop*, *moble bar*, *vagó restaurant*; *arc de Sant Martí*, *alè de bou*, *blanc d'Espanya*, *blat de moro*, *braç de gitano*, *calaix de sastre*, *carn d'olla*, *esperit de vi*, *flor de lis*, *mosso d'esquadra* (fem. *mossa d'esquadra*), *punt d'honor*, *ull de poll*. Anàlogament: *alto el foc* (pl. *altos el foc*) (OIEC, § 4.3.3.1b).

3.1.4. Modernament, en determinats registres i particularment en el llenguatge periodístic, hi ha hagut una tendència a usar l'adverbi *no* anteposat a noms abstractes, especialment a

derivats de verbs i adjectius, per a designar la realitat contrària a la designada pel nom. Certes expressions, com les esmentades en el paràgraf anterior, s'han lexicalitzat, ja que el significat dels conjunts «no + nom» i «no + adjectiu» no es dedueix simplement per la negació del concepte expressat pel nom o l'adjectiu; notem que són casos conceptualment ben fixats i corresponen a termes propis d'un àmbit d'especialitat. A més, el caràcter lexicalitzat d'aquestes expressions evita sovint l'aparició de complements que són, en realitat, arguments del mot primitiu del qual deriven el nom o l'adjectiu. En canvi, altres expressions no han assolit aquest grau de lexicalització; *no* manté el seu valor d'adverbi, el significat de l'expressió és el contrari del que tindria sense *no* i sovint porten complements. Aquestes expressions s'escriuen sense guionet. Per exemple: *la no confessionalitat de l'Estat*, *la no obligatorietat de la vacunació*, *els no fumadors*, *un pres no violent* ('que no és conflictiu'), *una organització no governamental* [= § 1.5.1] (OIEC, § 4.3.1.2a).

3.2. Les locucions i els sintagmes lliures que són manlleus (OIEC, § 4.3.3.2f)

3.2.1. S'escriuen amb els mots separats les expressions llatines sense adaptar: *honoris causa*, *rara avis*, *status quo*; *a priori*, *de facto*, *ex cathedra*, *in vitro*, *per capita*; *grosso modo*, *ipso facto*, *motu proprio*, *stricto sensu* [= § 2.7.11, lletra menuda].

3.2.2. S'escriuen amb els mots separats les expressions manlevades i no adaptades procedents d'altres llengües (incloent-hi el llatí) que en català funcionen com a locucions adverbials o adjectivals (especialment, les començades per partícules): *a capella*, *off the record* [= § 2.7.11, lletra menuda].

3.2.3. S'escriuen separats els components de certs manlleus nominals que mantenen llur caràcter sintagmàtic, procedents especialment de llengües romàniques, que en la llengua d'origen són sintagmes descriptius: *bel canto*, *bossa nova*, *cante jondo*, *femme fatale*, *kale borroka* [= § 2.6.3, i també § 2.7.11, lletra menuda].

3.2.4. S'escriuen separats els mots que conformen noms que provenen de la lexicalització d'un nom propi compost: *pedro ximenes* (varietat de cep), *sarah bernhardt* ('sara'). Els derivats dels casos anteriors, però, s'escriuen aglutinats quan presenten sufixos catalans: *belcantisme*, *estilnovista* [= § 2.6.3].

[La normativa anterior no explicava amb tant de detall la casuística dels mots adaptats i no adaptats.]

[→ [Comentari de casos núm. 8](#)]

4. Canvis en l'ús de l'accentuació

D'acord amb la nova ortografia aprovada per l'Institut d'Estudis Catalans, les regles d'accentuació només varien en els quatre aspectes següents: el nombre d'accents diacrítics, l'accentuació de la *u* tònica precedida d'una *g* que no forma diftong amb la vocal següent, l'accentuació de les formes baleàriques de la primera persona del singular del present d'indicatiu i l'accentuació de la *e* tònica amb accent agut (en comptes de greu) en formes valencianes.

4.1. Els accents diacrítics (OIEC, § 3.1.3)

4.1.1. La llista de mots que porten accent diacrític s'ha reduït a quinze monosíl·labs d'ús freqüent (llevat de *sòl*, que és el menys freqüent). Recordem que l'accent diacrític serveix per

a establir una distinció entre aquests mots i uns altres que tenen la mateixa forma gràfica però un significat diferent, i amb els quals tenen una certa possibilitat de confondre's perquè podrien convenir en un mateix enunciat. Entre aquests mots, s'accentuen els que són tòpics i, entre els tòpics, els que tenen la vocal accentuada tancada.

La llista de mots amb accent diacrític, que es poden memoritzar fàcilment en grups de tres ordenats alfabèticament, és la següent:

bé	‘benefici’, adverb, conjunció, interjecció
déu	‘divinitat’
és	verb (<i>ésser/ser</i>)
mà	‘part terminal del braç’
més	adverb i adjectiu quantitatiu, ‘signe de la suma’
món	‘conjunt de totes les coses creades; la Terra’
pèl	‘vellositat’
què	pronomen relatiu precedit de preposició, pronomen interrogatiu, pronomen exclamatiu, ‘quid d’una qüestió’
sé	verb (<i>saber</i>)
sí	adverb afirmatiu, ‘afirmació’
sòl	‘terreny, terra’
són	verb (<i>ser/ésser</i>)
té	verb (<i>tenir</i>)
ús	‘acció d’usar’, verb <i>usar</i> (balear i alguerès)
vós	pronomen personal fort

4.1.2. Conserven l’accent en plural els mots següents: *béns, déus, pèls, quès, síis i sòls* (però no *mans* ni *mons*). Cal tenir present que molts mots i tots els derivats que tradicionalment s’han escrit amb diacrític ara s’escriuen sense, tinguin el significat que tinguin. Per exemple: *bota, dona (dones), feu (desfeu), fora, molt, mora, net (besnet, rebesnet), os, sec, soc, vens, venen, ves*.

4.1.3. No s’aplica l’accent diacrític en els compostos i en els derivats d’aquests mots: *adeu, adeu-siau, marededeu, pregadeu; rodamon; a contrapel, repel; entresol, subsol*. Tanmateix, sí que es fa servir si els mots damunt dits fan part de compostos que porten guionet: *déu-vos-guard* (substantiu), *mà-llarg, pèl-ras, pèl-roig* [vegeu també el § 2.7.6].

4.1.4. S’admet l’ús discrecional de l’accent diacrític en mots homògrafs no recollits en la llista de quinze mots amb diacrític damunt esmentada, només, però, en el cas d’usos marcadament particularitzats, com ara en usos metalingüístics, en textos medievals o dialectals, etc. Aquest ús discrecional s’amplia a casos com ara expressions puntuals o enunciats aïllats (tals com titulars, etiquetes, etc.), en què és possible més d’una interpretació del mot homògraf i es pot produir, doncs, una ambigüitat no desitjada que no resol el context comunicatiu.

4.1.5. Excepcionalment, i ateses les implicacions extralingüístiques de naturalesa legal que pot tenir la reducció de la llista de mots amb accent diacrític, en els topònims es manté l’accent diacrític en alguns mots no inclosos en el quadre 32 de l’OIEC, com ara *Cóll, Jóc* o *Móra*. Igualment, en la microtoponímia i en la toponímia urbana: *Camp de la Bóta, carrer del Cós, clot de l’Ós* (terme de Queralbs).

[→ [Comentari de casos núm. 9](#)]

4.2. L'accentuació de *u* tònica precedida d'una *g* que no forma diftong amb la vocal següent (OIEC, § 3.1.1.7)

L'accent gràfic també s'utilitza excepcionalment per a indicar que una *u* tònica precedida d'una *g* no forma diftong amb la vocal següent: *gúa*, *ingúix* i les formes rizotòniques (que tenen el radical accentuat) del verb *aguar* (*agúo*, *agúes*, etc.). En algun cas rar en què la *u* és àtona, no es pot marcar de cap manera el hiat amb la vocal següent, com en les formes arrizotòniques i els derivats del verb *aguar* (*aguava* —pron. a[gu.á]va—, *aguaré*, *aguament*, etc.).

[Aquesta norma recull un nou ús de l'accent que ja s'havia fet servir en algun cas, com ara a *gúa*, terme que ja apareix en el DIEC2, però la norma no havia estat recollida fins ara.]

4.3. L'accentuació de les formes baleàriques de la primera persona del singular del present d'indicatiu

4.3.1. S'escriuen amb accent greu (*è*) les formes baleàriques de la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació acabats en *-enar* i *-esar*: *anomèn*, *embèn*, *esmèn*, *remèn* (llevat de *berenar*, *entrenar*, *estrenar*, *gangrenar*, *hidrogenar*, *ordenar*, *oxigenar* i derivats, i dels derivats de *frenar*, amb accent agut: *berén*, *entrén*, *estrén*, *gangrén*, *hidrogén*, *ordén*, *desordén*, *reordén*, *oxigén*, *desenfrén*, *refrén*); *aburgès*, *avès*, *palès* (llevat dels derivats de *pesar*: *contrapés*, *repés*, *sospés*). En canvi, s'escriuen amb accent agut (*é*) les corresponents als verbs acabats en *-essar*: *confés*, *exprés*, *ingrés*, *interés*, *procés*, *progrés*, *través* (llevat de *disfrès*, de *disfressar*) (OIEC, § 3.1.2.1b).

4.3.2. També s'escriuen amb accent greu (*ò*) les formes baleàriques de la primera persona del singular del present d'indicatiu dels verbs de la primera conjugació acabats en *-osar* i *-ossar*: *dispòs*, *expòs*, *impòs*, *indispòs*, *opòs*, *propòs*, *repòs*, *supòs* i altres derivats de *posar*; *anquilòs*, *enllòs*, *metamorfòs*; *adòs*, *aterròs*, *atròs* (de *atrossar*), *desglòs*, *desòs* (de *desossar*), *destròs*, *esterròs*, *redòs*. Però s'escriuen amb accent agut (*ó*) *tondós* (de *tondosar*), les corresponents als verbs acabats en *-bossar* (*arrebós*, *embós*, *desembós*, *reembós*, *esbós*), *endós* (de *endossar*), *emborrós* (de *emborrossar*) i *espicós* (de *espicossar*) (OIEC, § 3.1.2.2a).

[Fins ara la normativa no havia establert l'escriptura d'aquestes formes verbals balears de la primera conjugació. En principi, els docents de les Illes Balears sí que ensenyaven la pròpia varietat d'acord amb aquestes normes.]

4.4. L'accentuació de la *e* tònica amb accent agut en formes valencianes (OIEC, § 3.1.2.1, paràgraf final)

4.4.1. En la tradició ortogràfica valenciana a partir de les *Normes* de Castelló (1932), que és seguida per la major part de gramàtiques elaborades per valencians, és habitual i acceptable l'ús de l'accent agut (en comptes del greu) sobre la *e* tònica corresponent, d'acord amb la pronúncia pròpia dels parlars occidentals: *alé*, *café*, *cinqué*, *comité*, *mossén*, *comprén*, *cortés*, *francés*, *admés*, *pretés*; *cércol*, *pésol*, *térbol*, *atényer*, *conéixer*, *créiem*, *véiem*, *véncer*; *sémola*, *sépia*.

[Pel que fa a la correcció de textos de l'IEC, és acceptable que un autor/a utilitzi les formes valencianes amb accent tancat, però sempre hem de tenir en compte la coherència d'aquest ús al llarg del text i el públic a qui va dirigit el text. Si és un text que es difondrà per tot el territori, potser convindrà proposar a l'autor/a que utilitzi les formes generals. Cal que els correctors externs assenyalin en el text aquests casos i els comuniquin durant el procés de correcció als serveis de correcció de l'IEC, que els valorarà i els consultarà a l'autor/a o curador/a si convé.]

4.4.2. Tanmateix, es manté l'accent greu en l'interrogatiu i el relatiu tònic *què* i la conjunció *perquè*, en alguns cultismes i manlleus esdrúixols o plans com *època*, *plèiade*, *sèrie*, *dèbil*, *èter* o *mèrit*, i en el topònim *València*.

5. L'ús de la dièresi

5.1. Regles de l'ús de la dièresi

La dièresi (¨) és un signe diacrític que s'escriu sobre les vocals *i* o *u*, siguin minúscules o majúscules, amb les funcions següents:

a) Per a indicar que es pronuncia la *u* dels grups *gu* i *qu* davant *e* o *i*, és a dir, quan *gu* i *qu* no són dígrafs (vegeu l'OIEC, § 2.7.4.2b i § 2.7.4.1c, respectivament): *aigües*, *llengües*, *següent*, *Güell*, *lingüista*, *pingüí*, *argüiria*, *Güives*, *Aigüissi* (barranc de l'Alta Ribagorça), *delinqüent*, *obliqués*, *pasqües*, *aqüífer*, *terraqüi*, *ubiquïtat* (OIEC, § 3.2.2.1a).

Cal tenir en compte que la *u* dels grups *gua*, *guo*, *qua* i *quo* es pronuncia sempre; per tant, la *u* no ha de dur dièresi: *aigua*, *exigua*, *aiguós*, *obliqua*, *pasqua*, *quota*.

b) Per a indicar que la *i* i la *u* no formen diftong amb la vocal anterior, això és, per a marcar el hiat amb la vocal precedent: *aïllar*, *raïm*, *traïció*, *Efraïm*, *Aïda*, *atapeït*, *creïble*, *creïlla*, *reïficar*, *veïna*, *müitis*, *xüita*, *amoïnar*, *heroïna*, *oïda*, *Coïmbra*, *crüilla*, *gratuït*, *ruïnós*, *Lluïsa*, *Montuïri*, *Tuïr*; *aüic*, *aüixar*, *sauïc*, *taüt*, *Raül*, *Bissauïrri*, *Estauïja*, *Sanauïja*, *Talteüll*, *Tauïll*, *Cafarnaüm*, *peüic*, *peülla*, *transeünt*, *Reür* (riu de la Cerdanya), *Seül*, *diüern*, *oriüend*, *rabiüüt*, *Friüül*, *noümen* (OIEC, § 3.2.2.1b).

Notem les formes del present de subjuntiu dels verbs terminats en *-ear*, *-iar*, *-oar* i *-uar*: *creï*, *creïs*, *creïn* (de *crear*); *estudü*, *estudüs*, *estudün* (de *estudiar*); *lloï*, *lloïs*, *lloïn* (de *lloar*); *suï*, *suïs*, *suïn* (de *suar*); *aguü*, *aguüs*, *aguün* (de *aguar*).

Cal fer atenció a distingir alguns mots en què la *i* o la *u* no formen diftong amb la vocal anterior d'alguns altres de similars en què sí que en formen: *acuïtat* ('qualitat d'agut') i *acuitat* (participi del verb *acuitar*), *aïrada* ('enutjada') i *airada* ('cop d'aire'), *beïna* i *veïna*, *beneït* ('que ha rebut benedicció') i *beneit* ('ximple'), *circuït* ('circumdat') i *circuit* ('recorregut tancat'), *fluït* (participi de *fluir*) i *fluid* ('fluent' i 'substància fluida'), *raïmat* ('most bullit') i *Raimat* (municipi del Segrià), *reïna* ('resina') i *reina*, etcètera.

En algun cas, la *u*, quan és tònica, pot formar diftong decreixent amb la vocal posterior: *Aüira* (pron. [ə.új.rə]), *Sant Pere d'Aüira*, topònim del Ripollès; cf. *Alfauir*, pron. [al.fa.wír]), *aüixar*, *maüix*. En aquests dos darrers exemples, la *i* final de la seqüència *auï* forma part del dígraf *ix* i cal tenir en compte, per tant, que en alguns parlars no es pronuncia.

En algunes formes del verb *argüir* hi ha concurrència de les funcions de la dièresi: n'hauria de portar la *u* per a indicar que cal pronunciar-la darrere *g* (regla a) i, alhora, en algunes formes, la *i* per a indicar que no hi ha diftong (regla b). En aquestes formes en què coincidirien dues dièresis, no s'escriu la de la *u* si ja en porta la *i*: *argüim*, *argüiu*; *argüia*, *argüës*, *argüien*; *argüres*, *argüren*; *argüïssis*, *argüïssin*; *argüüt*, *argüüda*, etc., i també *argüible*, *argüició*, *argüïdor*. Si la *i* no ha de dur dièresi, però, es manté la de la *u*: *argüir*, *argüeixo*, *argüeix*, *argüi*, *argüïrem*.

[Es tracta d'un altre cas d'una regla que ja s'aplicava però que mai no havia estat recollida en un document normatiu. De fet, els models de conjugació del verb *argüir* que podem trobar ja segueixen aquesta norma.]

Assenyalem finalment el fet que, en els mots manllevats al llatí i al grec, una *i* feble precedida d'una vocal forta és pronunciada dins la mateixa síl·laba que aquesta, amb la qual forma un diftong decreixent: *es.toïc*, *fluid*, *he.roïc*, *laïc*; però el diftong es desfà quan la primera vocal perd l'accent: *es.to.ï.cis.me*, *flu.ï.de.sa*, *he.ro.ï.ci.tat*, *la.ï.cit.zar*. A un diftong d'un mot primitiu, doncs, pot correspondre un grup disíl·labc en un derivat. Per tant, porten dièresi els derivats cultes amb els sufixos *-itat*, *-isme*, *-itzar* i similars, encara que en els mots primitius hi hagi un diftong: *arcaützant* (cf. *arcaïc*), *druüdessa*, *druüdisme* (cf. *druüda*), *hebraützar*, *hebraützant* (cf. *hebraïc*),

judaïtzar, judaïtzant (cf. *judaic*), *mosaïcista* (cf. *mosaic*), *estoïcisme* (*estoic*), *fluïdesa, fluïdificar, fluïditat, fluïditzar* (cf. *fluid*), *laïcat, laïcisme, laïcitzar* (cf. *laic*), *atiroïdisme* (cf. *tiroide*). Notem que no han de dur dièresi els derivats amb el sufix *-al* si els primitius respectius tampoc no la porten: *coïtal, col·loïdal, esferoidal, fluïdal, helicoidal, laïcal, romboïdal, trapezoïdal* (derivats respectivament de *coït, col·loïde, esferoïde, fluid, helicoïde, laïc, romboïde, trapezoïde*) [= § 5.2.f]. Però: *proïsmal* (de *proïsm*), *veïnal* (de *veï*) [perquè el primitiu denota hiat entre les dues vocals].

[En aquest cas, s'ha decidit eliminar la dièresi dels mots derivats amb el sufix *-al* perquè la pronúncia generalitzada d'aquests derivats era amb diftong i no amb hiat.]

[→ [Comentari de casos núm. 10](#)]

c) Per a indicar que la *i* entre dues vocals forma síl·laba ella sola, és a dir, no forma diftong ni amb la vocal anterior ni amb la posterior: *agraïa, beneïa, conduïa, corroïen, esvaïen, obeïen, oïa, traduïen, Isaïes*.

Notem, sense dièresi, mots en què la *i* forma diftong creixent amb la vocal següent i és, per tant, una semivocal: *alleluia, baieta, desmaïar, doïut, joiell, joiós, kikuiu, maionesa, noia, peïot, reialme, seïent, Laia, Mireia, Tuies, Foïos, Moïà*.

5.2. Excepcions a les regles de l'ús de la dièresi

No s'escriu dièresi en els casos següents:

a) Quan la *i* o la *u* duen accent gràfic segons les regles corresponents (vegeu l'OIEC, § 3.1.1.2), perquè l'accent fa innecessari tot altre signe distintiu: *agraïem, bilbaï, païs, Caïn, deífic, oleícola, succéteu, veï, corroïs, oïdium, roï, Boï* (cf. *Boï*, antropònim), *conduïeu, genuï, Alcuï, Balduï, Lluïs, suïs* (cf. *suïs*, forma del verb *suar*), *gaús, teúrgia, demiúrgic* (cf. *agraïa, bilbaïns, països, caïnita, deíficar, oleïcultura, succeïren, veïna, corroïssin, oïdi, roïndat, conduïen, genuïns, Lluïsa, Suïssa, gaïssos, teürg, demiürg* [vegeu el § 5.1.b]) (OIEC, § 3.2.2.2a).

b) En els sufixos *-isme* i *-ista*: *altruïsm, arcaïsm, egoïsm, europeïsm, heroïsm; ateneïsta, continuïsta, hebraïsta, liceïsta, tramoïsta* (OIEC, § 3.2.2.2b).

Convé notar que s'escriuen amb dièresi *proïsm* i *lluïsm*, amb una terminació coincident però que no correspon al sufix *-isme*.

c) En les terminacions dels verbs de la tercera conjugació corresponents a les formes d'infinitiu (*-ir*), gerundi (*-int*), futur (*-iré, -iràs, etc.*) i condicional (*-iria, -iries, etc.*) precedides de vocal: *agraïr, païr, beneïr, oïr, conduïr; esvaïnt, obeïnt, corroïnt, reduïnt; desoïré, maleïràs, traïrà, produïrem, posseïreu, traduïran; lluïria, traïries, succeïria, obeïriem, oïrieu, deduïrien* (OIEC, § 3.2.2.2c).

Tinguem en compte que en les formes d'aquests temps verbals, la vocal que duu la dièresi, en verbs de la primera conjugació com ara *amoïnar* o *arruïnar* (*amoïnant, amoïnaré, arruïnaràs, arruïnaria*), correspon a una vocal del radical i no de la terminació.

d) Darrere prefix o component d'un compost: *antiïnflamatori, autoïnducció, biunívoc, coincidir, contraïndicar, infrautilitzar, intrauterí, microïnformàtica, neoïmpressionista, poliuretà, preïndustrial, reïncidir, reïnflar, reïntegrament, reïterar, reünió, semiïncial, sobreïmpressió; gastroïntestinal, tallaungles* (OIEC, § 3.2.2.2d).

Notem que porten dièresi les formes i els derivats dels verbs *reeïxir* i *sobreïxir* que perden la *e* del radical (*reïx, reïxen, reïxi, reïxis, reïxin; reïsc, reïsqué, reïsc, reïsqués, reïsquem, reïsqüeu, etc.; sobreïx, sobreïxen, sobreïxi, sobreïxis, sobreïxin, sobreïxent; sobreïsc, sobreïsqué, etc.*). Així mateix, també porten dièresi *aïllar, aïrar, reïra* (interjecció); *peüngla, peülla; ataïllar, aïllat, obriülls, de reüll, reüllar, traüll, traüllar*.

e) En les terminacions llatines *-um* i *-us*: *aquàrium*, *contínuum*, *harmòniunum*, *linòleum*, *mèdiunum*, *oídiunum*, *pòdiunum*; *íleus*, *nònius*, *Màrius*, *Pius*, *Sírius*; així com en *duumvir* i *triumvir*, i llurs derivats (*duumviral*, *triumvirat*) (OIEC, § 3.2.2.2e).

f) Notem que no han de dur dièresi els derivats amb el sufix *-al* si els primitius respectivament tampoc no la porten: *coital*, *colloidal*, *esferoidal*, *fluidal*, *helicoidal*, *laical*, *romboidal*, *trapezoidal* (derivats respectivament de *coit*, *colloide*, *esferoide*, *fluid*, *helicoides*, *laic*, *romboide*, *trapezoide*) [= § 5.1.b, paràgraf final] (OIEC, § 3.2.2.1b, paràgraf final). Però: *proïsmal* (de *proïsme*), *veïnal* (de *veí*).

6. L'ús de l'apòstrof

6.1. Regles d'apostrofació (OIEC, § 4.1.1) [Pel que fa a l'apostrofació davant de les abreviacions, vegeu especialment el § 6.2]

6.1.1. L'*apòstrof* és un signe ortogràfic consistent en una coma volada (') que s'escriu per a indicar que s'elideix la vocal dels articles definit i personal, de la preposició *de* i dels pronoms febles davant de mots començats per vocal, precedida o no de *h*, o bé, en el cas dels pronoms febles, darrere dels verbs o dels pronoms acabats en vocal altra que *u*. En aquests casos, es diu que l'article, la preposició i el pronom *s'apostrofen*.

6.1.2. Els articles definits singulars *el* i *la* revesteixen la forma *l'*: *l'aire*, *l'Alguer*, *l'Enric*, *l'interès*, *l'ídol*, *l'IVA*, *l'ocell*, *l'Hèctor*, *l'home*, *l'Hospitalet*, *l'ull*, *l'humor*; *l'àvia*, *l'Anna*, *l'Havana*, *l'anormalitat*, *l'asèpsia*, *l'asimetria*, *l'escola*, *l'herba*, *l'Índia*, *l'òliba*, *l'opinió*, *l'Obdúlia*, *l'ONG*, *l'hora*, *l'ungla*, *l'hulla*, *l'URSS*. Però no s'apostrofa l'article femení davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *la idea*, *la història*, *la Isabel*, *la Ilíria*, *la INTERPOL*, *la ITV*, *la unió*, *la humanitat*, *la ultradreta*, *la UdL*, *la UEFA* (notem en els tres darrers exemples l'accent principal damunt la *e*). Tampoc no s'apostrofa l'article femení davant de les lletres *i* dels noms de les lletres: *la e*, *la s*, *la a*, *la efa*, *la hac*; ni tampoc davant dels mots *una* (referit a l'hora), *ira* i *host*, ni tampoc en el topònim neerlandès *la Haia*: *la una de la matinada*, *la ira que sentia*, *la host del rei d'Aragó*, *el Tribunal Internacional de la Haia* [= § 6.2.2 i § 6.3.1].

[Cal parar especialment atenció al fet que l'article femení *la* s'apostrofa davant de mots que comencen amb el prefix de negació o separació *a-*, d'acord amb les regles ortogràfiques que regulen l'apòstrof (OIEC, § 4.1.1): *l'anormalitat*, *l'arrítmia*, *l'asèpsia*, *l'asimetria*, *l'amoralitat*. Aquest canvi respecte a la normativa fabriana s'havia començat a introduir en una definició del DIEC1 (*fibrosi*), però no s'havia difós el canvi de criteri. La nova *Ortografia* recull el canvi a partir de la llista d'exemples d'apostrofació de l'article definit.]

D'altra banda, cal tenir en compte que l'article masculí *lo* i els articles salats *es*, *so* i *sa* revesteixen, respectivament, les formes *l'* i *s'*, amb la mateixa distribució i les mateixes regles d'apostrofació que les de l'article definit general: *lo net* i *l'avi*; *s'oli*, *s'únic fill*, *s'Agaró*, *s'Arenal*; *amb s'avió*; *s'altra mà*, *s'illa*, *s'habitació*, *sa universitat*, *sa Indioteria*.

6.1.3. Els articles personals *en* i *na* revesteixen la forma *n'*: *n'Andreu*, *n'Isidor*, *n'Hilari*, *n'Hug*; *n'Aina*, *n'Helena*, *n'Imma*, *n'Olívia*, *n'Úrsula*. Però *na* no s'apostrofa davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *na Humberta*, *na Irene*, *na Isabel* [= § 6.3.2].

6.1.4. La preposició *de* revesteix la forma *d'*: *anell d'or*, *paraula d'honor*, *fet d'ara*, *un seguit d'asimetries*, *esclat d'ira*, *acaben d'obrir*, *esmalt d'ungles*, *Eugeni d'Ors*, *la Seu d'Urgell*, *soc d'Alacant*, *el fill d'en Jaume*, *títol d'ATS*. Però no s'apostrofa *de* davant de les

lletres i dels noms de les lletres de l'alfabet català: *davant de i, en forma de S, seguit de efa* [= § 6.2.3 i § 6.3.3].

[La normativa fins ara no havia recollit aquest cas concret d'apostrofació, per bé que era el que ja es feia, pels casos que es troben en la redacció de la *Gramàtica catalana* de Pompeu Fabra (1918; 7a ed., 1933): p. 10, 16, 18, etcètera.]

6.1.5. Els pronoms febles *em, et, el, la, es* i *en* revesteixen, respectivament, les formes elidides *m', t', l', l', s'* i *n'* davant d'un verb o d'un altre pronom començat per vocal, precedida o no de *h*: *m'agrada, m'hi pensaré, dir-m'ho, se m'hi coneix; t'entén, acosta-t'hi; l'unta, l'hem vist, treu-l'en, ens l'hi posa, dona-l'hi; l'han vista, l'obro i la tanco; s'asseu, s'ho emporta, mirar-s'hi; se n'ha recordat, ens n'anem, fes-n'hi una*. Però no s'apostrofa *la* (com en el cas de l'article definit homògraf) davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *la ignoren, la incorpora, la hi diu, la uneix, la utilitzem, la humilia* [= § 6.3.4].

6.1.6. Els pronoms febles *em, ens, et, el, els, es* i *en* revesteixen, respectivament, les formes reduïdes *'m, 'ns, 't, 'l, 'ls, 's* i *'n*, darrere d'un verb o d'un altre pronom acabat en una vocal que no sigui una *u* segon element d'un diftong: *mira'm, se'm queixa; deixa'ns, se'ns espatlla, perdre'ns-el, escriure'ns-ho; renta't, desfer-se't; porta'l, du'l, creu-te'l, li'l compro; porti'ls, colliu-me'ls, te'ls comprarem, dona'ls-el, dugui'ls-hi; perdre's; treure'n, se'n va, porti-me'n, recordar-te'n, se me'n riu*. No s'apostrofem, per tant, els pronoms darrere d'un verb acabat en *u* amb valor semivocàlic: *mou-te, compreu-me-la*. Notem que en les combinacions de dos pronoms en què hi ha dues vocals en contacte, l'apòstrof va tan a la dreta com sigui possible, tret de la combinació dels pronoms *el* i *en* que s'escriu *l'en*, ja que altrament donaria lloc a la forma gràfica **le*, inexistent com a pronom: *me'n dona, me'l miro, te'l donen, te'ns quedes, li'l portaré, la'n prenen, l'en treu, se'ls menja, se'n va*.

En molts parlars, els pronoms febles *nos* i *vos* situats entre un verb imperatiu en primera o segona persona del plural, respectivament, i un altre pronom, es redueixen a [z], forma que en textos escrits que reproduïxen la llengua col·loquial es representa gràficament com a *'s*: *anem's-en* ('anem-nos-en'), *llegim's-el* ('llegim-nos-el'), *aturem's-hi* ('aturem-nos-hi'); *compreu's-en* ('compreu-vos-en'), *recolzeu's-hi* ('recolzeu-vos-hi'), *mireu's-el* ('mireu-vos-el'), *feu's-ho* ('feu-vos-ho').

6.1.7. S'apostrofem l'article singular i la preposició *de* davant d'un mot o un fragment escrit en cursiva (marcat tipogràficament en rodona en els exemples) i davant de les cometes d'obertura: *L'Ara treu un nou suplement; Compra l'Hola; És l'autor d'El quadern gris; Llegeix un article d'El Temps; El presentador va emfasitzar que ell era l'«únic»; El conseller va qualificar aquest fet d'«irrepetible»; Tinc llibres d'«El Club de Butxaca»*. La preposició *de* també s'apostrofa davant de noms d'entitats o grups, i de topònims estrangers no catalanitzats començats per article, el qual s'escriu, per tant, amb la inicial en majúscula: *les rebaixes d'El Siglo, la tertúlia d'Els Quatre Gats, un concert d'Els Pets, el port d'El Callao* [= § 6.3.7; vegeu, a més, el § 7.2.2 i el § 7.2.3] (OIEC, § 4.1.2.g, § 4.2.2b i § 4.2.2c).

6.1.8. S'apostrofa l'article femení i la preposició *de* davant els noms polisíl·labs de les lletres dels altres alfabetos d'acord amb les regles generals d'apostrofació: *l'alfa, l'òmicron, precedit d'àlef*. En canvi, no s'ha d'apostrofar davant els noms de lletres monosíl·labs o que comencen per sons que es poden sensibilitzar: *la ain, la het, seguit de he* [i també *de ain*]. També cal evitar l'apostrofació davant les lletres aïllades: *la α* («alfa») [= § 6.3.8] (OIEC, § 4.1.2h).

6.1.9. En el cas dels acrònims (és a dir [—segons la nova *Ortografia*—], de les sigles que es pronuncien com si fossin mots), cal tenir present que una pronúncia pot condicionar el criteri

d'apostrofació. Davant d'acrònims començats per *i* o *u* seguides de vocal, es poden donar dues pronunciacions diferents. Si es pronuncien amb *i* o *u* semivocàliques, no s'apostrofa: *el IEN*, *la UOC*. En canvi, si es pronuncien amb *i* o *u* vocàliques, sí que s'apostrofa: *l'IEC*, *l'IULA* [= § 6.2.5 i § 6.3.10] (OIEC, § 4.1.2d).

6.1.10. No s'apostrofen, en canvi, l'article definit ni la preposició *de* davant els símbols: *el H és un gas molt volàtil*, *10 mg de As* (llevat dels de la rosa dels vents, que es tracten com si fossin sigles: *tant bufa de l'E com de l'O*). Però és preferible apostrofar davant dels compostos d'especialitat en què el primer element és un símbol el nom del qual comença per una vocal: *l'α-retinol* (llegit «l'alfa-retinol»), *l'L-dopamina* («l'eladopamina» o «la levodopamina») [= § 6.2.6 i § 6.3.11] (OIEC, § 4.1.2f).

[L'Ortografia recull aquest cas especial que contravé, en principi, la norma general de no apostrofar l'article definit ni la preposició *de* davant d'un símbol, per bé que no apostrofar en aquesta casos és tan sols un ús discrecional de l'apostrofació que s'hauria de justificar en cada cas concret.]

6.1.11. S'apostrofa l'article masculí singular davant manlleus començats per *s* seguida de consonant (puix que la *s* es pronuncia precedida d'una *e* de suport): *l'statu quo*, *l'striptease*, *l'Slesvig-Holstein*. Semblantment: *l'fialat de potassi*, *l'zwitterió*. No s'apostrofa, però, l'article femení ni la preposició *de* (ja que la *s* recolza en la vocal de l'article o la preposició): *la schola cantorum*, *la Scala de Milà*, *la ftiriasi*; *un repertori de scherzos*, *la República Democràtica de Sri Lanka*, *la teoria de Stern*, *un discurs de Jdànov* [= § 6.3.9] (OIEC, § 4.1.2b).

[Fixem-nos que, en el cas de l'apostrofació davant de manlleus començats per *s* + consonant o per altres grups de dos consonants, la normativa manté la no apostrofació de l'article femení i la preposició *de* davant d'aquests mots. En canvi, pel que fa a l'apostrofació de les sigles, la nova normativa passa a acceptar l'apostrofació de tots els casos, tal com veurem en el § 6.2.4.]

6.2. L'apostrofació davant de les abreviacions

6.2.1. S'apostrofa l'article singular i la preposició *de* davant els mots abreujats que si estiguessin desplegats també s'apostroferien: *l'ap. 5* ('apartat'), *l'Hble. Sr. Conseller*, *l'Excma. Sra. Presidenta*, *pres. d'ind.* ('present d'indicatiu') (OIEC, § 4.1.2c).

6.2.2. Els articles definits singulars *el* i *la* revesteixen la forma *l'* davant de sigles i acrònims començats per vocal (precedida o no de *h* en el cas dels acrònims): *l'IVA*, *l'ONG*, *l'URSS*. Però no s'apostrofa l'article femení davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *la INTERPOL*, *la ITV*, *la UdL*, *la UEFA* (notem en els tres darrers exemples l'accent principal damunt la *e*) [= § 6.1.2 i § 6.3.1] (OIEC, § 4.1.1).

6.2.3. La preposició *de* revesteix la forma *d'* davant de sigles i acrònims començats per vocal: *títol d'ATS* [= § 6.1.4].

6.2.4. S'apostrofa l'article singular i la preposició *de* davant nombres i davant sigles que es lletregen, en aquells casos en què es pronuncien amb un so vocàlic inicial: *l'1 de febrer*, *l'XI Simposi de Ciències Socials*; *l'HTML*, *l'NBA*, *l'RNA*, *l'FBI*, *l'AP-7*, *l'N-II*; *d'11,5 milions d'euros*, *una emissora d'FM*, *una dosi d'LSD* (OIEC, § 4.1.2a).

[Tal com ja havia plantejat la versió provisional en línia de la *Gramàtica de la llengua catalana* (2002-2015), l'*Ortografia catalana* recull la norma d'apostrofar l'article femení i la preposició *de* davant de sigles que es lletregen amb un so vocàlic inicial. Fixem-nos que, pel que fa a l'apostrofació de les sigles, la nova normativa passa a acceptar l'apostrofació de tots els casos del § 6.2.4; en canvi, en el cas de l'apostrofació davant de manlleus

començats per *s* + consonant, la normativa no ha fet el mateix pas i manté la no apostrofació de l'article femení i la preposició *de* davant d'aquests mots —cf. el § 6.1.11.]

6.2.5. En el cas dels acrònims (és a dir [—segons la nova *Ortografia*—], de les sigles que es pronuncien com si fossin mots), cal tenir present que una pronúncia pot condicionar el criteri d'apostrofació. Davant d'acrònims començats per *i* o *u* seguides de vocal, es poden donar dues pronunciacions diferents. Si es pronuncien amb *i* o *u* semivocàliques, no s'apostrofa: *el IEN*, *la UOC*. En canvi, si es pronuncien amb *i* o *u* vocàliques, sí que s'apostrofa: *l'IEC*, *l'IULA* [= § 6.1.9 i § 6.3.10] (OIEC, § 4.1.2d).

6.2.6. No s'apostrofen, en canvi, l'article definit ni la preposició *de* davant els símbols: *el H és un gas molt volàtil*, *10 mg de As* (llevat dels de la rosa dels vents, que es tracten com si fossin sigles: *tant bufa de l'E com de l'O*). Però és preferible apostrofar davant dels compostos d'especialitat en què el primer element és un símbol el nom del qual comença per una vocal: *l'a-retinol* (llegit «l'alfa-retinol»), *l'L-dopamina* («l'eladopamina» o «la levodopamina») [= § 6.1.10 i § 6.3.11] (OIEC, § 4.1.2f).

6.3. Excepcions a les regles d'apostrofació

6.3.1. No s'apostrofa l'article femení davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *la idea*, *la història*, *la Isabel*, *la Ilíria*, *la INTERPOL*, *la ITV*, *la unió*, *la humanitat*, *la ultradreta*, *la UdL*, *la UEFA* (notem en els tres darrers exemples l'accent principal damunt la *e*). Tampoc no s'apostrofa l'article femení davant de les lletres *i* dels noms de les lletres: *la e*, *la s*, *la a*, *la efa*, *la hac*; ni tampoc davant dels mots *una* (referit a l'hora), *ira* i *host*, ni tampoc en el topònim neerlandès *la Haia*: *la una de la matinada*, *la ira que sentia*, *la host del rei d'Aragó*, *el Tribunal Internacional de la Haia* [= § 6.1.2 i § 6.2.2].

6.3.2. L'article personal femení *na* no s'apostrofa davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *na Humberta*, *na Irene*, *na Isabel* [= § 6.1.3].

6.3.3. La preposició *de* no s'apostrofa davant de les lletres *i* dels noms de les lletres: *davant de i*, *en forma de S*, *seguit de efa* [= § 6.1.4].

6.3.4. El pronom feble femení *la* no s'apostrofa (com en el cas de l'article definit homògraf) davant de les vocals *i* o *u* àtones, precedides o no de *h*: *la ignoren*, *la incorpora*, *la hi diu*, *la uneix*, *la utilitzem*, *la humilia* [= § 6.1.5].

6.3.5. No s'apostrofen l'article definit ni la preposició *de* davant *i* o *u* amb valor semivocàlic ([j] o [w], respectivament), precedides o no de *h*: *el hiat*, *el iogurt*, *el uombat*, *el Iemen*, *el IEN*; *la iaia*, *la iarda*, *la UOC*; *tintura de iode*, *riure de hiena*, *la premsa de hui*, *la conferència de Ialta*, *és de Huelva* (OIEC, § 4.1.2d).

6.3.6. No s'apostrofen l'article definit ni la preposició *de* davant la *h* aspirada [h] [manlleus, noms propis no adaptats i algunes interjeccions; § 2.9.2]: *el hawaià*, *el ròssec del Halley*, *el Hilton*; *la Hansa*, *la high-life*, *la Helen*; *els actors de Hollywood*, *ganes de halar*, *un discurs ple de has! i hums!* (OIEC, § 4.1.2e).

6.3.7. No s'apostrofen l'article definit ni la preposició *de* quan precedeix un mot usat amb valor metalingüístic: *El animal de la frase anterior va en majúscula*; *El gerundi de escriure és escrivint* [= § 6.1.7] (OIEC, § 4.1.2g).

6.3.8. No s'apostrofen l'article femení ni la preposició *de* davant els noms de lletres monosíl·labs o que comencen per sons que es poden sensibilitzar: *la ain, la het, seguit de he*. També cal evitar l'apostrofació davant les lletres aïllades: *la α* («alfa») [= § 6.1.8] (OIEC, § 4.1.2*h*).

6.3.9. No s'apostrofen l'article femení ni la preposició *de* (ja que la *s* recolza en la vocal de l'article o la preposició): *la schola cantorum, la Scala de Milà, la ftiriasi; un repertori de scherzos, la República Democràtica de Sri Lanka, la teoria de Stern, un discurs de Jdànov* [= § 6.1.11] (OIEC, § 4.1.2*b*).

6.3.10. No s'apostrofen l'article definit ni la preposició *de* davant acrònims (és a dir [—segons la nova *Ortografia*—], de les sigles que es pronuncien com si fossin mots) començats per *i* o *u* seguides de vocal si es pronuncien amb *i* o *u* semivocàliques: *el IEN, la UOC* [= § 6.1.9 i § 6.2.5] (OIEC, § 4.1.2*d*).

6.3.11. No s'apostrofen l'article definit ni la preposició *de* davant els símbols: *el H és un gas molt volàtil, 10 mg de As* (llevat dels de la rosa dels vents, que es tracten com si fossin sigles: *tant bufa de l'E com de l'O*) [= § 6.1.10 i § 6.2.6] (OIEC, § 4.1.2*f*).

7. Les contraccions

7.1. Regles de formació de les contraccions (OIEC, § 4.2.1)

7.1.1. Les preposicions *a, de* i *per*, quan van seguides de les formes masculines de l'article definit *el* i *els*, formen les contraccions *al* (*a + el*), *als* (*a + els*), *del* (*de + el*), *dels* (*de + els*), *pel* (*per + el*) i *pels* (*per + els*): *va al col·legi, viu als afores, torna del poble, és del Vendrell, parla dels pares, tira pel dret, corria pels camins*.

7.1.2. També forma contraccions el mot *ca* (reducció de *casa*) quan va seguit dels articles definit masculins *el* i *els* i de l'article personal masculí *en*, i dona lloc a les formes *cal* (*ca + el*), *cals* (*ca + els*) i *can* (*ca + en*): *ves a cal metge, Cal Miret* (nucli de Sant Martí Sarroca), *cal Paller, el conegué a cals oncles, això sembla can seixanta, Can Pastilla* (barri de Palma).

7.1.3. Semblantment, les formes *a, de, per* i *ca* damunt dites, quan precedeixen l'article salat, formen les contraccions *as* (*a + es*), *des* (*de + es*), *pes* (*per + es*) i *cas* (*ca + es*): *pujar as castell, anar as Trenc, coses des jovent, Sant Llorenç des Cardassar, passegen pes carrers, passar pes Vedrà, Cas Concos*. I no hi ha contracció quan l'article es pot apostrofar amb el mot següent: *va a s'Arenal, baf de s'olla, per s'altra banda, ca s'Arrosser*.

7.1.4. En la toponímia baleàrica es conserva la contracció *son*, forma fossilitzada el significat originari de la qual ('ço d'en') s'ha perdut: *Son Cervera* ('la propietat d'en Cervera'), *Son Santjoan, Son Santmartí, Son Vitamina* [i també *Son Santjoan*]. Però: *So n'Ametler, So n'Armadans, So na Cassana, So na Monda* (barri d'Inca).

[Malgrat que la contracció *son* és una forma fossilitzada (ja que la *ç* ha passat a *s* i la preposició *de* ha desaparegut), la nova normativa ha decidit regularitzar-la i tractar-la com una contracció més.]

7.1.5. També és admissible la contracció de la preposició *sus* 'sobre', pròpia dels parlars orientals més septentrionals, amb les formes masculines de l'article definit, que dona lloc a les formes *sul* (*sus + el*) i *suls* (*sus + els*): *escrit sul paper, cau suls braços*.

7.2. Excepcions a les regles de formació de les contraccions

7.2.1. No hi ha contracció quan l'article es pot apostrofar amb el mot següent perquè comença per vocal, precedida o no de *h*: *porta-ho a l'avi*, *baixa de l'arbre*, *parla de l'home*, *Portal de l'Àngel*, *coses per l'estil*, *va a ca l'apotecari*, *terres de ca n'Amat* (OIEC, § 4.2.2a).

7.2.2. No hi ha contracció quan l'article forma part del nom d'una entitat o d'un grup, o bé del títol d'una obra o d'una publicació, i s'escriu, per tant, amb la inicial en majúscula: *està subscript a El Temps* (publicació periòdica), *l'obertura d'Els mestres cantaires de Nuremberg* (òpera), *passem per Els Quatre Gats* (cerveseria) [vegeu també el § 6.1.7] (OIEC, § 4.2.2b).

7.2.3. No hi ha contracció quan l'article forma part d'un nom propi estranger no catalanitzat i s'escriu, per tant, amb la inicial en majúscula: *vam anar a El Paso*, *el desert d'El Álamo*, *la República d'El Salvador*, *l'estil d'El Greco*, *el corrent d'El Niño* [vegeu també el § 6.1.7] (OIEC, § 4.2.2c).

[→ [Comentari de casos núm. 11](#)]

8. Canvis ortogràfics varis en el DIEC2

8.1. Canvis ortogràfics en expressions llatines i altres manlleus del DIEC2

A més dels canvis deguts a les regles comentades fins ací, la Secció Filològica ha anunciat que les entrades que figuren en la taula que segueix seran modificades en la nomenclatura del DIEC2 quan aquest s'adeqüi a la nova normativa ortogràfica.

[Vegeu, als recursos en línia de la Secció Filològica, l'apartat «Ortografia catalana: Modificacions entrades DIEC2», <http://www.iec.cat/llengua/documents/ORTOGRAFIA-Modificacions%20entrades%20DIEC2.pdf>.]

<i>Formes tal com quedaran en el DIEC2 d'acord amb la nova ortografia</i>	<i>Formes que han figurat en el DIEC2 fins al 2016</i>
agikan	aga khan
<i>alter ego</i> [ll.]	àlter ego
bantú [o bantu]	bantu
<i>delirium tremens</i> [ll.]	delírium trèmens
dóngola	dòngola
hàndicap	<i>handicap</i> [angl.]
hitita	hittita
ídix	jiddisch
kan	khan
kirieleison	kyrieleison
maharajà	maharaja
maharaní	maharani
monoraïl [o monorail]	monorail
<i>pater familias</i> [ll.]	<i>paterfamilias</i> [ll.]
raïl [o rail]	rail
raní	rani
rajà	raja
viking -a	víking
zigurat	ziggurat
zulú [o zulu]	zulu

8.2. Nous mots no inclosos en el DIEC2

Entre els exemples de la nova *Ortografia* hi ha un bon nombre de termes —manlleus adaptats i no adaptats; mots cultes, compostos i derivats, gentilicis— que no recull encara el DIEC2.

[Vegeu, als recursos en línia de la Secció Filològica, l'apartat «Ortografia catalana: Modificacions entrades DIEC2», <http://www.iec.cat/llengua/documents/ORTOGRAFIA-Modificacions%20entrades%20DIEC2.pdf>.]

Termes catalans i manlleus adaptats

---

agerenc	cotó-en-pèl	paleoeslau
ahà (interjecció)	déu-n'hi-doret	pèl-mudar
aiguagim	déu-vos-guard	perestroika
alborager	envegès	pingponguista
alegal	eurobò	pintaungles
alfarbí (d'Alfarb)	fitnes	puja-i-baixa
alt-alemany	fusoespiroquetosi	putzolana
altnavarrès	gintònic	quad
antisistema	gòspel	rajput
arrapa-i-fuig, d'	gurbetà (de Gurb)	ratpenatisme
ausiasmarquià	jafètic	reïra (interjecció)
baix-empordanès	katiuska	rialpenc
baixllatí	kebab	sant-rafelí
Bàrcino	kediv	satsuma
bazuca	llicsó	sensepapers
begissà (de Begís)	masnoví (del Masnou)	sensesostre
beniarbegí	massalcoretjà	sovkhos
benifaragí	matrioixca	tabule
bioespeleologia	menyestimar	tagzim
brunz	més-enllà	taitxí
búrgul	mira'm-i-no-em-toquis	Tàrraco
calijó	Mixnà	terratzo
can penja-i-despenja	moaixakha	tirijà
cardioespasme	moble bar	tuijò
coital	nicab	verborrea
colonoscòpia	nordestejar	xep-a-xep
com-s'ha-fet	opusdeista	
contrarellotge	nordoestejar	

Manlleus no adaptats

(L'OIEC no els destaca tipogràficament, llevat de quan és imprescindible perquè s'entengui l'exemple)

<i>a capella</i>	<i>gruyère</i>	<i>music-hall</i>
<i>action-painting</i>	<i>hall</i>	<i>off the record</i>
<i>alter ego</i>	<i>hat-trick</i>	<i>orujo</i>
<i>bel canto</i>	<i>high-life</i>	<i>östopolitik</i>
<i>best-seller</i>	<i>hinterland</i>	<i>pater familias</i>
<i>bloody-mary</i>	<i>hippy</i>	<i>pedro ximenes</i>
<i>bossa nova</i>	<i>hobby</i>	<i>prêt-à-porter</i>
<i>cante jondo</i>	<i>horror vacui</i>	<i>qin</i>
<i>chaise-longue</i>	<i>husky</i>	<i>rhythm-and-blues</i>
<i>chill-out</i>	<i>jacuzzi</i>	<i>rock-and-roll</i>
<i>commedia dell'arte</i>	<i>jaleo</i> (acte de les festes majors de Menorca)	<i>sarah bernhardt</i>
<i>cowboy</i>	<i>jet-lag</i>	<i>schola cantorum</i>
<i>déjà-vu</i>	<i>kale borroka</i>	<i>sex-shop</i>
<i>delirium tremens</i>	<i>kedir</i>	<i>skinhead</i>
<i>dolce stil nuovo</i>	<i>krill</i>	<i>sushi</i>
<i>femme fatale</i>	<i>mahjong</i>	<i>topless</i>
<i>fengshui</i>	<i>marron-glacé</i>	<i>trompe-l'oeil</i>
<i>foie-gras</i>	<i>mozzarella</i>	<i>tutti-frutti</i>
<i>geisha</i>		<i>walkie-talkie</i>

---

9. Índex de mots modificats segons la nova *Ortografia* o que no figuren en el DIEC2 (aquests darrers, amb fons de color groc o gris)

a capella

a contrapel
a correuita
a cuitacorrents
a l'empel
a matadegolla
àcid D-lisèrgic
action-painting
adenoidal
adeu
adeu-siau
agerenc -a
agnusdei
aguament
agües (forma verbal)
agúo (forma verbal)
ahà (interjecció)
aiguagim
aigua-santera
alborager -a
alegal
alfarbí -ina (d'Alfarb)
alantoidal
almon
alt-alemany
alter ego
altnavarrès -esa
altoestrat
p-aminobenzè
anestable
angioespasme
angioespasmòdic -a
anti-cascos blaus
anti-nord-americà
anti-pena de mort
antihemorroidal
antisistema
anti-skinheads
aracnoidal
aritenoidal
arrafidi -ídia
arreflèxia
arrínia
arrítmia
arrítmic
arrize
arrizòfit
arriotònic -a
art-déco
arterioesclerosi
arterioescleròtic -a
arterioespasme
arteriorràfia
ausiasmarquià -ana
baix-empordanès -esa
baixllatí
bantú [o bantu]
Bàrcino

batirreòmetre
bazuca
be alta
begissà -ana (de Begís)
bel canto
belcantista
beniarbegí -ina
benifaragi -ina
besnet -a
best-seller
bioespeleologia
bioestratigrafia
bioestratigràfic -a
biorreologia
bloody-mary
bossa nova
bota (recipient)
broncoespirometria
brunz
búrgul
calciorrodocrosita
calijó -ona
can penja-i-despenja
cante jondo
cardioespasme
cariorrexí
Castella-la Manxa
catarrins
cefalorraquidi -ídia
chaise-longue
chill-out
cicloidal
cinorrincs
cinorròdon
cirroestrat
cissoidal
citoesquelet
clocpiu
coc
coital
colloidal
colonoscòpia
com
commedia dell'arte
com-s'ha-fet
concoidal
conoidal
contrarellotge
cop
coracoidal
coral-lorriça
corimori
coroidal
corredemptor -a
correferència
correferent
corregència
corregent

corregnant
corregnar
correligionari -ària
correpressor -a
corresponsable
corticoesteroide
cos
cotiloidal
cotó-en-pèl
cowboy
cromorrinorrea
cronoestatigrafia
cronoestatigràfic -a
contrarellotge
cuboidal
d'arrapa-i-fuig
d'FM
d'LSD
dacriorrinostomia
déjà-vu
delirium tremens
deltoidal
dermatoesquelet
desfeu (forma verbal del *passat*)
déu-n'hi-doret
déu-vos-guard
discoidal
dolce stil nuovo
dona (forma verbal)
dóngola
L-dopamina
e-mail
electroestàtic -a
el·lipsoidal
endoesquelet
entresol
envegès -esa
epicicloidal
erradicació
erradicar
erradicatiu -iva
escafoidal
escorxa-rosses
esfenoidal
esferoidal
esteroidal
estilnovista
etmoidal
eurobò
ex ('exmarit' o 'exdona')
ex-directora general
ex-«hippy»
ex-home de confiança
exlibris
ex-«xirucaire»
exoesquelet
expres

ex-pres
extracomunitari -ària
feldespàtic -a
feldespatoïdes
feldespatoïdic -a
feldespats
femme fatale
fengshui
feu (forma verbal del passat)
fitnes
fluidal
foie-gras
fora (forma verbal del condicional)
fusoespiroquetosi
geisha
geoestacionari -ària
gintònic
glenoidal
glicirrizina
glicorràquia
glucorràquia
goma resina
gòspel
grafoespasma
grafoestàtica
gruyère
gurbetà -ana (de Gurb)
hall
hàndicap
hat-trick
helicoïdal
hemisferoidal
hemorroidal
hidroestàtic -a
high-life
himenorrexí
hinterland
hioidal
hippy
histero-ooforectomia
hitita
hobby
homeoestàtic
hongkonguès -esa
horror vacui
husky
ídix (abans, *jiddisch*)
ingúix
intrarraquidi
isoespín
italosuís
jacuzzi
jafètic -a
jaleo (acte de les festes majors de Menorca)
jet-lag
joc (m.)
joc -a (adj.)
jocfloralesc -a
kale borroka
kan
katiuska

kebab
kediv
kirieleison
krill
l'L-dopamina
l'N-II
l'NBA
l'α-retinol
laical
leptorri -ina
linforroïde
litoestratigrafia
llicsó
magnetoestàtic -a
magnetoestratigrafia
maharajà
mahjong
mà-llarg
marededeu
marron-glacé
masnoví -ina (del Masnou)
massalcoretjà -ana
mastoidal
matrioïxca
menyestimar
més-enllà
mesorri -ina
mesorrínia
metaestable
metarrodopsina
metrorrexí
meu (*miol del gat*)
micaesquist
micorriza
miorrexí
miquelangelesc -a
mira 'm-i-no-em-toquis
Mixnà
moaixakha
moble bar
moltjaire
molt -a (part. passat de moldre)
monoestable
monoraíl [o monorail]
mora (*fruita*)
mozzarella
music-hall
α-naftol
napbuf
nematorrinc
net -a (*fill -a del fill o filla*)
neuroesquelet
neurorràfia
nicab
nimboestrat
nissorrinc
no-agressió
no-alineat -ada
no-bel·ligerància
no-bel·ligerant
no-creient
no-euclidià -ana

no-ficció
no-figuració
no-figuratiu -iva
no-ingerència
no-intervenció
no-jo
no-violent -a
nordestejar
nordoestejar
nos (*plural majestàtic*)
nos (*pronom feble*)
off the record
omega-3
opusdeista
ornitorrinc
orujo
os ossa (*mamífer*)
östpolitik
otorràgia
otorrinolaríngòleg
otorrinolaríngòloga
otorrinolaríngologia
ovoidal
oxirinc -a
paleoeslau -ava
paleosol
paraboloidal
paratiroidal
pater familias
pèl-mudar
pèl-ras
pèl-roig
perestroïka
perineorràfia
pedro ximenes
pH-metre
piloriza
pingponguista
pintaungles
platirrins
pneumatorràquia
polirrizo
porca (*faixa de terra*)
pregadeu
prêt-à-porter
primo-riverista
pro-dret a vaga
propan-2-itilè
proxinès -esa
pseudo-ciència-ficció
puja-i-baixa
punts i coma (pl.)
putzolana
qin
quad
quadrinet
quadrineta
ràil [o rail]
rajà
rajput
ratbuf
ratpenatisme
rebesnet -a

redeu
regosol
reïra (*interjecció*)
remolta
renet -a
repel
res
ressol
α-retinol
rhythm-and-blues
rialpenc -a
rock-and-roll
rodamon
romboidal
rossa
rumb est-nord-est
salpingo-ootectomia
sant-rafelí -ina
sarah bernhardt
satsuma
schola cantorum
sec (*senyal o solc*)
segle
semideu
sensepapers
sensesostre

seu (*greix*)
sex-shop
sigmoïdal
sinusoidal
sismoestratigrafia
skinhead
soc (*forma verbal*)
sotssindic -a
sovkhoz
sub-directora general
subsol
sucamulla
succinil-CoA-sintetasa
sus
sushi
tabule
tagzim
taitxí
talcoesquist
Tàrraco
termostable
terratzo
tifoïdal
tirijà -ana
tiroidal
topless

toroidal
tot
totterreny
tractat anglo-nord-americà
trapezoidal
trenc (*diacrític de la ç*)
2,4,6-trinitrofenol
trompe-l'oeil
tuijò
tutti-frutti
venda
venen (*forma verbal de venir*)
vens (*forma verbal de venir*)
verborrea
ves (*forma verbal de venir*)
vertisòl
vice-president primer
viking -a
vou-verivou
walkie-talkie
xep-a-xep
xifoïdal
zigurat
zulú [o zulu]

10. Casos per a comentar

Comentari de casos núm. 1 [§ 1.5.1]

És un concepte ben definit o té un significat transparent? És un terme d'especialitat? Porta complements?

el no alineament	el no-alineament
el no res	el no-res
el no jo	el no-jo
la no violència	la no-violència
un no electròlit	un no-electròlit
un no metall	un no-metall
els no creients	els no-creients
geometria no euclidiana	geometria no-euclidiana
art no figuratiu	art no-figuratiu
els no fumadors	els no-fumadors
els no residents	els no-residents
arma no reglamentària	arma no-reglamentària
manlleu no adaptat	manlleu no-adaptat
tractat de no proliferació nuclear	tractat de no-proliferació nuclear
equació no lineal	equació no-lineal
els no catalanoparlants	els no-catalanoparlants
els no catalanoparlants del Carxe	els no-catalanoparlants del Carxe

Comentari de casos núm. 2 [§ 1.5.2]

antiOTAN	anti-OTAN
exIugoslàvia	ex-Iugoslàvia
l'Europa postMaastricht	l'Europa post-Maastricht
selecció sub21	selecció sub-21
globulina antiD	globulina anti-D
un ex«hippy»	un ex-«hippy»
manifestació antis ~~kin~~ heads	manifestació anti- ~~skin~~ heads

Comentari de casos núm. 3 [§ 1.5.3]

grup antipena de mort	grup anti-pena de mort
excompany de pis	ex-company de pis
exprimer ministre	ex-primer ministre
exvicepresidenta primera del Parlament	ex-vicepresidenta primera del Parlament
exparella estable	ex-parella estable
exparella de fet	ex-parella de fet
manifestació prodret de vaga	manifestació pro-dret de vaga

Comentari de casos núm. 4 [§ 1.5.5]

preocupació	pre-ocupació
corrector	co-rector
exportador	ex-portador
exexiliat	ex-exiliat
exxa	ex-xa

Comentari de casos núm. 5 [§ 1.3 i § 2.4.3]

altostrat	altoestrat
anastomosi	anaestomosi
biospeleologia	bioespeleologia
feldspat	feldespat
Iugoslàvia	Iugoeslàvia
cardiospasme	cardioespasme
corticosteroide	corticoesteroide
batisfera	batiesfera
arteriosclerosi	arterioesclerosi
metastable	metaestable
litostratigrafia	litoestratigrafia
endosquelet	endoesquelet
semisfèric	semiesfèric
hemisfèric	hemiesfèric
geostacionari	geoestacionari
termostable	termoestable
isospín	isoespín

Comentari de casos núm. 6 [§ 1.2, § 2.2 i § 2.5.1]

arítmia	arítmia	a-rítmia
antiràbic	antirràbic	anti-ràbic
coreferent	correferent	co-referent
extraradi	extrarradi	extra-radi
coregnar	corregnar	co-regnar
coresponsable	corresponsable	co-responsable
vicerector	vicerector	vice-rector
cefaloraquidi	cefalorraquidi	cefalo-raquidi
buscaraons	buscarraons	busca-raons
otorinolaringòleg	otorrinolaringòleg	oto-rino-laringòleg
ornitorinc	ornitorrinc	ornito-rinc
areveure	arreveure	a-reveure
preregnant	prerregnant	pre-regnant
prorús	prorrús	pro-rus
arizotònic	arizotònic	a-rizotònic
cinoròdon	cinorròdon	cino-ròdon
neuroràfia	neurorràfia	neuro-ràfia
bledarave	bledarrave	bleda-rave
metrorexi	metrorrexi	metro-rexi
eradicar	erradicar	e-radicar
eradicació	erradicació	e-radicació

Comentari de casos núm. 7 [§ 2.1.3 i § 2.7.13]

el mercat afroasiàtic	el mercat afro-asiàtic
el tractat hispanoamericà	el tractat hispano-americanà
un daltabaix economicofinancer	un daltabaix econòmic-financer
els països hispanoamericans	els països hispano-americanos
una piscifactoria nova	una pisci-factoria nova
l'àmbit catalanovalencianobalear	l'àmbit catalano-valenciano-balear

Comentari de casos núm. 8 [§ 3.1.3 i § 3.2]

caça bombarders	caces bombarders
galls dindi	galls dindis
punts i comes	punts i coma
decrets llei	decrets lleis

Comentari de casos núm. 9 [§ 4.1]

adéu	adeu (< Déu)
béns	bens (< bé)
móns	mons (< món)
sóc	soc (< ésser, v.)
sòl	sol ('terra')
sòls	sols ('terres')
nós	nos ('nosaltres')
subsòl	subsol (< sòl)
Cóll (<i>topònim</i>)	Coll (< coll)
Móra (<i>topònim</i>)	Mora (< mora 'fruita')
regosòl (<i>classe textural del sòl</i>)	regosol
repèl	repel (< pèl)
véns	vens (< venir)

Comentari de casos núm. 10 [§ 5.1]

coïtal	coital (< coit)
esferoïdal	esferoidal (< esferoide)
laïcal	laical (< laic)
laïcat	laicat (< laic)
proïsmal	proïsmal (< proïsme)
fluïdesa	fluidesa (< fluid)
fluïdal	fluidal (< fluid)
veïnal	veinal (< veí, veïna)

Comentari de casos núm. 11 [§ 6 i § 7]

la amoralitat	l'amoralitat
la asimetria	l'asimetria
el XI Congrés	l'XI Congrés
un partit de <u>la NBA</u>	l'NBA
una emissora <u>de FM</u>	d'FM
una pastilla <u>de LSD</u>	d'LSD
<u>el striptease</u> que va fer ahir	l' <i>striptease</i>
una sessió <u>de striptease</u>	d' <i>striptease</i>
<u>el ftalat</u> de potassi	l'ftalat
un gram <u>de ftalat</u> de potassi	d'ftalat
<u>la Scala</u> de Milà	l'Scala
<u>el As</u> ('arsènic') és molt metzinós	l'As
un gram <u>de As</u>	d'As
tant és el E com el N	tant és l'E com el N tant és l'E com l'N
<u>la L-dopamina</u> és un neurotransmissor	l'L-dopamina
cals oncles	ca els oncles
cal apotecari	ca l'apotecari
he renovat la subscripció al <i>Temps</i>	he renovat la subscripció a <i>El Temps</i>
Son Armadans	So n'Armadans